

Innst. S. nr. 42

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

St.meld. nr. 31 (2007–2008)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om kvalitet i skolen

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Regjeringen tar i meldingen opp tiltak for å bedre kvaliteten i skolen og elevenes utbytte av opplæringen. Forslagene fremmes på bakgrunn av en grundig gjennomgang av de reformene som er gjennomført i skolen de siste årene. Meldingen følger også opp behandlingen av St.meld. nr. 16 (2006–2007) om tidlig innsats for barn i skolen og gjennomgående forbedringer av kvalitet i utdanningssystemet. Det presiseres at nye reformer ikke er aktuelt, men at Regjeringen vil ha et skjerpet fokus på kvalitet og resultater innenfor de reformene Stortinget har vedtatt.

Målene for grunnopplæringen er ifølge meldingen at alle som går ut av grunnskolen, skal mestre grunnleggende ferdigheter som gjør dem i stand til å delta i videre utdanning og arbeidsliv. Alle elever og lærlinger som er i stand til det, skal gjennomføre videregående opplæring med et kompetansebevis som anerkjennes for videre studier eller i arbeidslivet. Endelig skal alle elever og lærlinger bli inkludert og oppleve mestring. Med dette menes å trives og ikke bli mobbet, få nok utfordringer, få en opplæring som er tilpasset den enkeltes nivå og få faglige tilbakemeldinger. I meldingen oppfordres skoleeiere og skole til å sette konkrete mål for hva de skal oppnå innenfor disse målområdene. Samtidig varsler Regjeringen i meldingen en klarere nasjonal styring av retningen på skolepolitikken.

Departementet drøfter skolens samfunnsmandat i meldingen, jf. også Ot.prp. nr. 46 (2007–2008) om ny

formålsparagraf for skolen. Departementet vil på bakgrunn av Stortingets behandling av formålsparagrafen vurdere om det er behov for en revisjon av den generelle delen av læreplanen.

Meldingen gjelder i særlig grad grunnopplæringen, men mange av tiltakene vil ha virkninger også for kvaliteten i videregående opplæring. Et offentlig utvalg vurderer fag- og yrkesopplæringen. Departementet vil komme tilbake til innstillingen fra dette utvalget og andre forhold som berører videregående opplæring.

Departementet mener lærernes kompetanse er den aller viktigste enkeltfaktoren for elevenes læring, når en ser bort fra elevenes bakgrunn. Departementet vil gi lærere og skoleledere gode muligheter for å utvikle sin kompetanse gjennom å etablere et varig system for etterutdanning. Departementet legger fram en egen melding om lærerutdanning ved årsskiftet 2008–2009.

Meldingen avgrenses videre ved at det er lagt fram en egen melding om samepolitikk som omfatter tiltak spesielt rettet mot grunnopplæringen. Spørsmål knyttet til samiske elever drøftes derfor ikke særskilt i den foreliggende meldingen. Videre er det opprettet et offentlig utvalg som skal se på organiseringen av spesialundervisning og forholdet mellom spesialundervisning og opplæringen generelt. Grunnopplæring for voksne er ikke behandlet i meldingen.

Departementet viser til at innføringen av Kunnskapsløftet startet i 2006. De siste læreplanene ble tatt i bruk høsten 2008. Det har vært forholdsvis hyppige læreplanreformer i Norge. Departementet mener hyppige reformer kan føre til at man ikke får en reell vurdering av effekten av reformen, og at det brukes mye tid og ressurser på omstilling som ikke får tid til å virke. Departementet viser til at mange lærere og rektorer har vært opptatt av at tiden på skolen ikke utnyttes godt nok, og at arbeidet ikke er organisert

godt nok for å oppnå best mulig læring. Observasjoner i klasserom viser også at mye av undervisningstiden går med til aktiviteter som ikke er knyttet til læring. Det er derfor nødvendig å se nærmere på bruken av tid og organisering av opplæringen. Meldingen omtaler videre norske elevers urovekkende svake resultater i internasjonale undersøkelser. Departementet mener at denne utviklingen må snus og vil prioritere tiltak som settes inn så tidlig som mulig i opplæringsløpet.

Regjeringen vil bidra til at de viktigste oppgavene i skolen blir prioritert høyere både av nasjonale myndigheter, av kommunene og ved den enkelte skole. Meldingen legger derfor vekt på tiltak som kan være med på å gi bedre styring av grunnopplæringen. De viktigste tiltaksområdene i meldingen er knyttet til tidlig innsats i skolen, kompetanse i opplæringssektoren, bedre informasjon og veiledende læreplaner i fag for å støtte arbeidet med å gjennomføre Kunnskapsløftet, støtte til bedre praksis og et godt læringsmiljø, kvalitetsutvikling og styrket tilsyn med opplæringen.

Meldingen viser at det er store variasjoner i hvordan kommunene følger opp kvaliteten i egne skoler. Departementet legger opp til tettere oppfølging og styring av sektoren gjennom å utvide og forbedre kvalitetsvurderingssystemet og støtte skoler med spesielle utfordringer. Departementet vil også pålegge kommunene å utarbeide en årlig rapport om tilstanden i skolene og forbedre tilsynet.

Regjeringen vil innføre en forsterket plikt for kommunene til tilpasset opplæring i tidlige skoleår, finansiert gjennom rammetilskuddet til kommunene. Kommunene skal sikres ressurser til forsterket opplæring i norsk/samisk og matematikk på 1.–4. trinn for elever som trenger det. Lovforslag om kommunal plikt til dette varsles i meldingen.

Departementet vil innføre obligatoriske opplegg for kartlegging av lesing gjennom prøver på 1. til 3. trinn i grunnskolen. Et tilsvarende opplegg for regning skal vurderes. I videregående opplæring skal det innføres obligatoriske kartleggingsprøver i lesing og regning. Når det gjelder retten til utvidet tid til videregående opplæring for minoritetsspråklige, jf. Ot.prp. nr. 40 (2007–2008), forbereder departementet et lovforslag om rett til to ekstra år til å gjennomføre videregående opplæring for dem som får særskilt språkopplæring. For å ansvarliggjøre elever på ungdomstrinnet foreslås fraværet påført avsluttende vitnemål. Det bør skilles mellom ulike former for fravær.

Departementet vil etablere et varig system for videreutdanning av lærere, i første rekke målrettet mot fagområder og tema der det nasjonalt er særlig lav kompetanse. Det er også aktuelt å prioritere videreutdanning i spesialkompetanse, slik som leseopplæring. Satsingen vil bli utformet i samarbeid med

KS og arbeidstakerorganisasjonene. Veiledningsmaterieell skal utformes og etterutdanning fortsatt støttes på noen prioriterte områder.

Departementet mener skoleledelse er viktig for kvaliteten i opplæringen. Departementet viser til en OECD-rapport fra 2008 om dette og drøfter status og behov på området, jf. Innst. S. nr. 29 (2007–2008). Departementet vil opprette skolelederutdanning for nytilsatte og andre rektorer som mangler slik utdanning, noe som kan være med på å tydeliggjøre forventninger og krav til oppgaven som rektor.

Departementet understreker betydningen av at lærere har tilgang på kunnskap om hva som gir god læring, og om virksomme metoder og måter å møte utfordringer i klasserommet på. Programstyre for det nye programmet for utdanningsforskning, jf. St.prp. nr. 1 (2007–2008), blir utnevnt høsten 2008. Programmet skal vektlegge fag- og yrkesdidaktikk, ledelse, styring og organisering av utdannings- og forskningsinstitusjoner, samt læringsfremmende vurderingsformer og kvalitetsutvikling. Departementet vil videre styrke den vitenskapelige kompetansen om pedagogiske målinger, som er forholdsvis svak i Norge.

Departementet vurderer å etablere et kunnskaps-senter for utdanning som skal gi systematisk informasjon om forskning og tilgang til forskningsresultater på utdanningsområdet.

Departementet viser til at Kunnskapsløftet gir få anvisninger om innholdet i det fagstoffet som skal formidles og om metoder for å nå målene, selv om læreplanene legger et godt grunnlag for å vektlegge de grunnleggende ferdighetene og kompetansemålene for opplæringen. Departementet ser behov for støtte til både lærere, skoler og kommuner for å få fullt lokalt utbytte av de nye læreplanene i Kunnskapsløftet. Departementet vil derfor vurdere behovet for læreplanjusteringer de nærmeste årene.

Departementet vil videre styrke Utdanningsdirektoratets nettsted for veiledning om implementering av Kunnskapsløftet og få utarbeidet veiledning i lokalt arbeid med læreplaner. Det skal videre utarbeides veiledende læreplaner i fag og utvikles felles kvalitetskriterier for digitale læremidler. Erfaringene fra programmet "Kunnskapsløftet – fra ord til handling" som avsluttes i 2009, vil bl.a. bli brukt i departementets videre arbeid med elevvurdering.

Departementet vil styrke støtten til skoleeiere og skoler innenfor områdene tilpasset opplæring, læringsmiljø og foreldreinvolvering. Samtidig skal nasjonale sentre utnyttes bedre som kilde til veiledning. Veiledningsmaterieell skal utformes og erfaring spres om tilpasset opplæring. Departementet vil foreslå en justering av opplæringsloven § 8-2 om organisering av elevene, slik at kontaktlæreren knyttes til gruppen og ikke bare til den enkelte elev. Departe-

mentet legger vekt på at opplæringen skal skje innenfor rammen av et sosialt fellesskap. Departementet vil gjennomføre et felles nasjonalt tilsyn med regelverket om pedagogisk og trygghetsmessig forsvarlig gruppestørrelse mv. som tema.

Departementet understreker betydningen av et godt læringsmiljø og vil ta initiativ til å utarbeide en intensjonsavtale om inkluderende læringsmiljø. Departementet vil også etablere et program for inkluderende skolemiljø. Dette skal omfatte rammetiltak og programmer med dokumentert effekt for bedre læringsmiljø og sosial kompetanse. Når det gjelder samarbeidet mellom skole og hjem, vil departementet få utarbeidet veiledning og mål for en samarbeidsavtale og oppfordre kommuner og skoler til å starte foreldreskoler. Det skal videre prøves ut ulike former for foreldreinvolvering på skoler med mange minoritetsspråklige elever.

Departementet ser behov for tettere oppfølging av hvordan ansvaret for kvaliteten i opplæringen følges opp. Systemet for kvalitetsvurdering skal bli bedre og departementet vil innføre en kommunal plikt til å utarbeide en rapport om tilstanden i sektoren. Departementet vil oppnevne et utvalg som skal gi råd om hvordan man kan bekjempe mulige tidstyver i skolen, begrense unødig byråkratisering og frigjøre tid til læringsarbeid av høy kvalitet. Utvalget skal ta for seg både lærernes individuelle arbeid, bruk av fellestid på skolen og oppgavedelegering fra skoleeier. Et forskningsprosjekt om tidsbruk og organisering skal gi underlag for utvalgets arbeid.

Departementet vil videre bedre informasjonen om elevenes utvikling og utbytte av opplæringen. Det skal innføres et system med utvalgsprøver for å se på nivået i fag og ferdigheter på ungdomstrinnet, samt nasjonale prøver i lesing og regning på 9. trinn fra 2010. Flere indikatorer skal utvikles på området fag- og yrkesopplæring. Prøver i digitale ferdigheter vurderes innført.

Departementet vil bedre informasjonen til kommunene om tolkning og bruk av prøveresultater, samt sørge for støtte til lokal kvalitetsvurdering ved skolene. Departementet vil gi Utdanningsdirektoratet ansvar for å etablere veiledningskorps som skal bidra til at skoler og skoleeiere med spesielle utfordringer kan utvikle seg.

Departementet viser til at det i dag er åtte nasjonale sentre med spisskompetanse på ulike områder. Mange av dem retter seg både mot barnehager, grunnsopplæringen og lærerutdanningene. Departementet vil gjennomgå sentrenes mandater, gi dem et sett av kjerneoppgaver og knytte dem tettere til det å gi støtte og veiledning om innføring av Kunnskapsløftet. Et skrivesenter som varslet i St.meld. nr. 23 (2008–2009) blir en del av dette. Departementet vil

samle oppgaver innenfor IKT-feltet i et nasjonalt senter for IKT i utdanningen fra 2009.

Når det gjelder økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene i meldingen, vil omfang og gjennomføring bli tilpasset de årlige budsjettforslagene og Stortingets behandling av disse. Meldingen angir beregninger knyttet til tidlig innsats, jf. St.meld. nr. 16 (2006–2007), og for kompetanseutvikling. Departementet kommer tilbake til kostnadene ved en eventuell etablering og drift av et Kunnskapssenter etter å ha utredet senterets funksjoner og sett på eventuell flytting av oppgaver fra eksisterende enheter. Veiledning i lokalt læreplanarbeid og utarbeidelse av veiledende læreplaner i gjennomgående fag vil bli dekket innenfor budsjettkapitlene for Utdanningsdirektoratet (kap. 220) og Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen (kap. 226). Når det gjelder forslaget om å endre opplæringsloven med hensyn til organisering i grupper, vil departementet avvente høringsrunden. Den foreløpige vurdering er at forslaget ikke vil ha vesentlige økonomiske konsekvenser. For hver av de foreslåtte prøvene som skal bidra til å bedre mulighetene for kvalitetsvurdering, er utviklingskostnadene anslått til 1,5 mill. kroner.

Riksrevisjonen har påpekt at tilsynet med grunnsopplæringen burde vært mer omfattende, og departementet vil komme tilbake til omfang og innføring av tiltakene for forbedret tilsyn med grunnsopplæringen i de årlige forslagene til statsbudsjett.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Freddy de Ruiter, Gorm Kjernli, Gerd Janne Kristoffersen, Anna Ljunggren og Torfinn Opheim, fra Fremskrittspartiet, Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Kjell Ivar Larsen, fra Høyre, Gunnar Gundersen og lederen Ine Marie Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Lena Jensen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, fra Senterpartiet, Inger S. Enger, og fra Venstre, Odd Einar Dørum, viser til meldingen.

Mål for kvalitet i grunnsopplæringen

Komiteen deler Regjeringens oppfatning av behovet for tydeligere å prioritere innsatsen innenfor det omfattende mandatet som samfunnet har gitt grunnsopplæringen. Komiteen viser til meldingen der Regjeringen definerer tre grunnleggende og klare mål for kvaliteten i grunnsopplæringen som skal være gjennomgående for alle nivåer i sektoren:

1. Alle elever som går ut av grunnskolen, skal mes-

tre grunnleggende ferdigheter som gjør dem i stand til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.

2. Alle elever og lærlinger som er i stand til det, skal gjennomføre videregående opplæring med kompetansebevis som anerkjennes for videre studier eller i arbeidslivet.
3. Alle elever og lærlinger skal inkluderes og oppleve mestring.

Komiteen støtter disse målsettingene og de indikatorene som oppstilles, og vil understreke sektorens felles ansvar for å gi dette betydning for opplæringen ved alle skoler og for hver enkelt elev.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at Regjeringen legger an en helhetlig strategi for å styrke kvalitetsarbeidet i grunnsopplæringen, der tidlig innsats, styrket lærerkompetanse og tettere oppfølging av kvaliteten i skolen fra skoleeierens side er hovedtilnærminger i det kvalitetsarbeidet som meldingen beskriver. Sentrale tiltak for tidlig innsats er blant annet en ny bestemmelse om forsterket opplæring i lesing og regning som skal gi høyere lærertetthet på de laveste klassetrinnene. For å styrke lærernes kompetanse foreslås et varig system for videreutdanning av lærere. Flertallet viser også til at det er varslet en betydelig omlegging av lærerutdanningen og at en stortingsmelding om dette vil foreligge ved årsskiftet. For å gi tettere oppfølging av kvaliteten i skolen foreslås det en plikt til å utarbeide en årlig rapport på kommunenivå om dette. Andre sentrale tiltak er etablering av rektorutdanning og utarbeiding av veiledende læreplaner.

Flertallet viser i denne sammenheng også til St.meld. nr. 16 (2006–2007), jf. Innst. S. nr. 164 (2006–2007), som omhandler strategier for å redusere de sosiale ulikhetene i læringsutbytte i utdanningssystemet, og understreker at en systematisk styrking av kvaliteten i opplæringen og vektlegging av tidlig innsats er nødvendig for å skape et utdanningstilbud som i større grad gir elevene like muligheter uavhengig av hjemmebakgrunn.

Nasjonale rammer og lokal implementering

Komiteen merker seg den tilstandsbeskrivelsen av læringsutbytte som presenteres i meldingen. Komiteen deler Regjeringens bekymring for at kvaliteten på viktige områder av norsk grunnsopplæring ikke er god nok. Det er spesielt alvorlig at mange elever går ut av den tiårige grunnskolen uten å beherske de grunnleggende ferdighetene skrive, lesing og matematikk.

Komiteen vil samtidig understreke at norsk skole har flere positive kvaliteter som også har betydning for elevenes muligheter seinere i livet.

Komiteen viser til at det på nasjonalt nivå er vedtatt og igangsatt vesentlige endringer de siste årene for å styrke kvaliteten i grunnsopplæringen. Både innføringen av Kunnskapsløftet og en rekke strategiske tiltak, som nasjonale tiltaks- og strategiplaner i basisfag, er begrunnet i nødvendigheten av å heve kvaliteten i opplæringen og øke læringsutbyttet til den enkelte elev.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Kristelig Folkeparti og Venstre, mener at også økningen av timetallet er viktig i denne sammenheng.

Komiteen vil understreke at disse endringene har fungert i kun kort tid, slik at det er for tidlig å vurdere effekten av disse tiltakene.

Komiteen viser til den tilstandsbeskrivelsen som meldingen presenterer og som avdekker et stort sprik mellom de forventninger som statlig myndighet har til skolesektoren og sektorens evne til å realisere disse forventningene. Komiteen merker seg at undersøkelser viser at de intensjonene og forventningene som ligger i Kunnskapsløftet, i for liten grad er absorbert i skolenes arbeid lokalt.

Komiteen er enig i at dette er en systemutfordring der de ulike nivåene i sektoren må ta et felles ansvar og foreta nødvendige forbedringer.

Komiteen viser til at skolens evne til å innfri forventningene til en god skole først og fremst er avhengig av kvaliteten på undervisningen og det utviklingsarbeidet som skjer på den enkelte skole og i det enkelte klasserom. Ansvar er først og fremst hos kommunene som skoleeiere, lokale skoleledere og den enkelte lærer i samarbeid med elevenes foresatte.

Komiteen vil imidlertid understreke at staten også har et betydelig ansvar for skolen.

Komiteen er opptatt av en god offentlig skole. Skolen er en av samfunnets viktigste møteplasser. En god skole gir barna både god faglig opplæring, sosial kompetanse og et solid verdigrunnlag. Alle skal gis den samme sjansen til å skape seg et liv, til å bli selvhjulpne og oppnå selvrespekt, uavhengig av hvem de er født av og hva de er født inn i. Skolen skal bidra til å redusere sosiale forskjeller og sørge for at alle får en reell mulighet til å realisere egne evner. Hovedbegrunnelsen for en god og offentlig finansierte skole er å sikre at alle barn og unge får sjansen til å skape sitt eget liv, uavhengig av kjønn, bosted, funksjonsdyktighet, etnisk tilhørighet og sosial status. Dette er svært krevende og ikke et mål vi kan nå en gang for

alle. Det krever et kontinuerlig arbeid, både fra skolen selv, dens omgivelser og alle oss andre.

Komiteen er svært tilfreds med den økte vektleggingen av kunnskap og fokus på basisferdigheter vi har opplevd i skoledebatten i Norge etter at St.meld. nr. 30 (2003–2004) Kultur for læring ble framlagt og Kunnskapsløftet ble vedtatt. Det er grundig dokumentert at norsk skole har betydelige utfordringer med hensyn til kvalitet og læringsutbytte til tross for høy ressursbruk pr. elev. Utfordringen er å øke samfunnets avkastning og elevenes utbytte av de ressursene man bruker på skole. Det er positivt at det nå er stor enighet om utfordringen. Norges framtidige velferd er helt avhengig av en skole som motiverer elevene til å prestere, som bedrer den enkelte elevs læringsutbytte, som stiller krav til elevene og som skaper grunnlag for et ledende kunnskapsfunn. Konkurransen om å være en ledende kunnskapsnasjon blir hard i tiden fremover, og mange land deler den samme ambisjonen.

Komiteen peker på at det er store forskjeller mellom elevenes prestasjoner. En av de mest alvorlige utfordringene i skolen er at vi finner store og systematiske forskjeller mellom elevene i den offentlige skolen som følge av at elevene har ulik sosial bakgrunn. Det er en sterk sammenheng mellom skoleprestasjoner og familiebakgrunn. Elever med høyt utdannede foreldre lykkes generelt langt bedre enn barn av foreldre med lavere utdanning. Dette betyr at selv om alle har samme tilgang til utdanning og de samme formelle rettighetene, så har ikke alle de samme mulighetene til å lykkes i utdanningssystemet. Det norske samfunnet reproducerer i stor grad sosiale forskjeller. Land som Finland og Sverige lykkes langt bedre i å kompensere for ulikheter mellom elevene, dvs. at de i større grad gir like muligheter i praksis. Dette er en av de alvorligste og mest grunnleggende utfordringene for norsk skole i dag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at en rekke tiltak i meldingen allerede er fulgt opp av Regjeringen og konkretisert i St.prp. nr. 1 (2008–2009) og i andre sammenhenger siden framleggelsen. Dette gjelder blant annet systemet for videreutdanning hvor det er satt av midler i budsjettet for 2009 og hvor det høsten 2008 er inngått en avtale mellom Kunnskapsdepartementet (KD), Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS), Utdanningsforbundet, Skolenes Landsforbund, Norsk skolelederforbund, Norsk Lektorlag og Nasjonalt råd for lærerutdanningen om innretning på satsingen. Flertallet har også merket seg at det i budsjettet for 2009 blant annet er lagt inn midler til å starte opp program for

skolebibliotekutvikling og rektorutdanning. Flertallet viser til at den varslede stortingsmeldingen om lærerutdanning som kommer om kort tid også vil ta opp rekrutteringssituasjonen og lærerrollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre synes det er positivt at Regjeringen i stortingsmeldingen følger opp forslag fra opposisjonen, men det er synd at Regjeringen har brukt tre år på å innse at forslagene er riktige å gjennomføre. Disse medlemmer har i løpet av perioden fremmet forslag om styrket lærerkompetanse, blant annet gjennom å forlenge de etter- og videreutdanningstiltakene som den forrige regjeringen innførte. Forslagene ble nedstemt av regjeringspartiene i Stortinget.

Disse medlemmer mener vi har en regjering som setter egen prestisje foran hensynet til elevenes læringsutbytte. Analysene i meldingen er velkjente fra både Kunnskapsløftet og fra nasjonale og internasjonale evalueringer av skolen. I stedet for å bruke tiden på å lage nok en stortingsmelding burde Regjeringen brukt tiden på å komme til Stortinget med konkrete tiltak som er nødvendige å gjennomføre i skolen.

Disse medlemmer mener at et av de viktigste områdene Regjeringen kunne prioritert nå, er rekruttering av lærere. Vi har mange dyktige lærere i skolen, men vi trenger flere av dem. Uten flere lærere og en styrket lærerkompetanse greier vi ikke å styrke elevenes læringsutbytte, for lærerne er selve rammerverket i skolen. Opposisjonen i Stortinget har flere ganger fremmet forslag om lærerrekrutteringsplaner, men regjeringspartiene har stemt imot forslagene. Disse medlemmer har i tillegg foreslått senior tiltak for å beholde eldre lærere lenger i skolen, men også dette forslaget har regjeringspartiene stemt imot.

Disse medlemmer mener at den regelstyrte skolen skapte en illusjon av likhet og enhet: Alle elever fikk samme undervisning i de samme fag med de samme metoder i like store klasser. I virkeligheten skapte dette en forskjellsskole med store og systematiske ulikheter. Dessuten stimulerer slik regelstyring til ansvarsfraskrivelse: Når bare regelverket er fulgt og timene gjennomført, kunne det oppfattes slik at skolen og læreren hadde gjort sin del av jobben, uavhengig av hva elevene faktisk hadde lært. Men ulike elever kan ikke møtes helt likt. Det er forskjell på likhet og likeverd. I vårt moderne samfunn blir dessuten mangfoldet i elevgruppen stadig større. Å ta hensyn til dette mangfoldet er en av skolens hovedutfordringer. Skal skolen makte det, må den ha stor handlefrihet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener stortingsmeldingen tar opp mange viktige sider og svakheter ved norsk grunnutdanning, men at meldingen mangler ambisjoner, og at den ikke lykkes i å gripe fatt i det som er viktig med hensyn til en bedre norsk grunnutdanning.

Meldingens hovedpåstand og hovedinnrømmelse er at styringssignalene fra sentralt nivå til lokalt nivå har vært for dårlige, og at kommunene som skoleeiere ikke har hatt nødvendige forutsetninger for, eller fått nok ressurser til, å oppfylle målsettingene i Kunnskapsløftet. Disse medlemmer har ved flere anledninger påpekt at skoleeier ikke har fått tilstrekkelig ressurser til å gjennomføre Kunnskapsløftet, og mener at disse ressursene burde vært på plass mye tidligere. Disse medlemmer har vært oppatt av at ressurser til skolene må sikres uavhengig av kommunal økonomi eller kommunale prioriteringer, og vil vise til Fremskrittspartiets alternative statsbudsjetter de siste årene, der det er blitt foreslått å øremerke ekstra overføringer til kommuner og fylkeskommuner som skal gå til grunnopplæringen. I 2008 utgjorde disse midlene i Fremskrittspartiets alternative budsjett 600 mill. kroner.

Disse medlemmer vil vise til Fremskrittspartiets primære syn innenfor skolepolitikken om at grunnskoler og videregående skoler skal finansieres over statsbudsjettet og ikke av kommunene. Ved en statlig finansieringsmodell der hver skole får finansiering basert på antall elever, sikrer man at skoler får finansiering uavhengig av kommunens økonomi eller kommunale politikeres prioriteringer. Ved en slik modell vil elevene få fritt skolevalg, og vil bringe med seg inntekter basert på en differensiert stykkpris per elev, til den skolen de i samarbeid med foreldrene velger. Ved et slikt system blir elevene en inntektskilde for skolen i stedet for en utgiftspost slik som de er i dag, og da vil skolene måtte konkurrere på kvalitet for å tiltrekke seg elever. Disse medlemmer mener en slik modell ville bidra til bedre kvalitet i grunnutdanningen enn slik systemet er i dag, der skoler som ikke har god nok kvalitet får tildelt elever av kommunen uansett hvilken kvalitet skolen innehar.

Disse medlemmer vil også ta avstand fra påstanden i meldingen om at den norske fellesskolen sikrer alle lik tilgang til opplæring uavhengig av foreldrenes betalingsevne. Dette er en sannhet med modifikasjoner siden det den siste tiden er blitt påvist store mangler i blant annet PP-tjenesten, og det finnes flere eksempler på at foreldre har vært nødt til å betale for støttende og supplerende undervisning til sine barn, siden de ikke får dette tilbudet gjennom offentlig skolegang. Når for eksempel elever med lese- og skrivevansker opplever at de ikke får den oppfølging de trenger, og foreldrene kjøper pedagogisk hjelp fra private tilbydere utenfor den offentlige

skolen, så er nettopp dette et bevis på at den offentlige fellesskolen ikke gir alle likeverdig opplæring uavhengig av foreldrenes betalingsevne.

Så lenge systemet der kommunene er skoleeier består, så støtter disse medlemmer å gi skoleeiere bedre oppfølging og mer ressurser enn tilfellet er i dag. Imidlertid mener disse medlemmer at de økonomiske midlene til skolene i større grad bør øremerkes, og dette bør ikke minst gjelde for læreres etter- og videreutdanning, der disse medlemmer i større grad mener at alle lærere bør få en rett til etter- og videreutdanning og at midlene til slik videreutdanning overføres direkte til den enkelte skole og der hver enkelt lærer har en viss pott som kan benyttes til videreutdanning ut ifra lærerens og skolens behov.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at disse partiene har foreslått å innføre en obligatorisk rektorutdanning, men heller ikke dette forslaget støttet regjeringspartiene i Stortinget. Disse medlemmer er tilfreds med å finne igjen mye av dokumentet i stortingsmeldingen og med at Regjeringen mener at forslagene likevel er gode.

Komiteen er enig i meldingens beskrivelse av at "veien fra nasjonale styringsdokumenter til praksis i klasserommet er lang". Den går fra departement gjennom lokalt skoleeierskap, skoleledelse ved den enkelte skole og via lærer til elev. Kvaliteten i skolen må utvikles ved å bevisstgjøre hvert enkelt nivå på sine utfordringer og sitt ansvar. Kunnskapsløftet gir den enkelte skoleeier stor frihet og samtidig et stort ansvar. I meldingen sies det at "mye tyder på at evnen til oppfølging ikke er god nok mange steder, og at det er behov for veiledning og klarere retning". Komiteen er enig i dette, men vil samtidig poengtere at det er mange skoleeiere som har et stort engasjement og en svært aktiv holdning til å skape gode resultater i skolen. Det er disse skoleeierne som nå gir de gode eksemplene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre synes det er gledelig at regjeringspartiene, og da spesielt Sosialistisk Venstreparti, endelig synes å innse nødvendigheten av et systematisk kartleggingssystem. Det er samtidig viktig at sentrale myndigheter sørger for at kommuner og fylkeskommuner bruker denne informasjonen til tiltak for bedre læring.

Disse medlemmer savner derfor en langt mer offensiv innfallsvinkel til hvordan man kan dyrke fram det gode, sterke og engasjerte lokale skoleeierskap. Disse medlemmer mener at meldingen i tillegg til sin "kontrollinnfallsvinkel" burde ha

diskutert hvordan man kan utvikle "best practice-systemer" i skolen der de gode erfaringer tilflyter resten av Skole-Norge. Disse medlemmer er også sterkt kritiske til at meldingen ikke diskuterer hvor viktig åpenhet om resultater er for å stimulere det aktive, lokale skoleeierskap. En god lokal skoledebatt starter med at man har et godt fundament for diskusjonene. OECD anbefaler i sin siste rapport om det norske utdanningssystemet, "Economic Survey of Norway 2008", at resultatene bør offentliggjøres på skolenivå. Organisasjonen understreker at det er viktig å ha noe å strekke seg etter, slik at lærerstabene og elevene blir oppmerksomme på utfordringene og kan forbedre resultatene. Departementet burde rette fokus mot å finne korreksjonsfaktorer som bedrer overføringsverdien av resultatene, i stedet for å finne argumenter for hvorfor resultatene ikke kan overføres. For disse medlemmer er det uforståelig at Regjeringen er mer redd for åpenhet enn man er for en skoledebatt som baserer seg på rykter og spekulasjoner.

Disse medlemmer viser til at overraskende mange elever har svake faglige resultater. Nesten 20 pst. av elevene går hvert år ut av den norske grunnskolen med så svake ferdigheter i lesing og skriving at de kan få problemer med videre skolegang og arbeid. For første gang scorer Norge under snittet i OECD i alle fag som er testet, og norske elever ligger omtrent to og et halvt år etter sine finske medelever i naturfag.

Disse medlemmer mener at den manglende forståelsen Regjeringen viser for viktigheten av åpenhet er et hovedproblem i dagens skole. I Norge har vi tradisjonelt vært mest opptatte av å sikre skolene gode økonomiske vilkår, lage planer for innholdet i skolen og hvordan opplæringen skal skje. Vi har altså vært svært opptatt av å måle alle innsatsfaktorene, mens å måle det viktigste – hva elevene lærer – har vært kontroversielt. Vi har i altfor liten grad sjekket om realitetene og resultatene har vært i tråd med intensjonene. Stortinget vedtok under regjeringen Bondevik II å innføre et nasjonalt system for kvalitetsvurdering som en del av det omfattende arbeidet som ble satt i gang for å få et bedre kunnskapsgrunnlag om skolen. Skal skolen være en lærende organisasjon, så må den vite om sine sterke og svake sider, og man må vise vilje til å se ubehagelige sannheter i øynene. Regjeringen mener tydeligvis at det er greit at elevene går på en skole som er for dårlig, så lenge ingen har kjennskap til det, og at problemet inntreffer når offentligheten får kjennskap til at skolen burde vært bedre.

Disse medlemmer viser til at Oslo kommune skiller seg ut i resultatene fra de nasjonale prøvene. Samtidig som 37 pst. av elevene har minoritetsbakgrunn, så kan kommunen vise til de beste resulta-

tene på de siste nasjonale prøvene. Det understrekes fra både byråd og fagetat at systematisk testing, åpenhet om resultatene ved den enkelte skole og grundig oppfølging er viktige faktorer for de gode resultatene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at det er viktig at kommunene og fylkeskommunene som skoleeiere får utnytte det lokale handlingsrommet slik at utvikling, forbedring og fornyelse fremmes slik Kunnskapsløftet legger opp til. Disse medlemmer mener det derfor er beklagelig at departementet har som svar at vi må innføre strengere nasjonal kontroll og styring. En nasjonal minstestandard vil ikke kunne erstatte et aktivt lokalt eierskap. Nasjonal kontroll har vist seg som et mangelfullt redskap allerede. Medieoppslagene om brudd på opplæringsloven har vært mange, og det synes som om det offentlige kontrollapparat ikke har evnet å ta tak i dette. Disse medlemmer mener det er riktig å pålegge kommunene å utarbeide en årlig rapport om tilstanden i skolen. Dette er et minimum for å utvikle et aktivt skoleeierskap.

Komiteen er enig i at tidlig innsats og kartlegging er viktig for å unngå at elever faller utenfor og opplever en skolegang de ikke kan mestre. Skolen må bort fra den "vente og se"-holdningen som meldingen beskriver. Dette må imidlertid ikke dra oppmerksomheten bort fra at det er utfordringer i hele utdanningsløpet. Utfordringene på ungdomsskoletrinnet og i den videregående skolen er store. Frafallet i videregående opplæring er meget høyt, spesielt på yrkesfaglige utdanningsprogram.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener skolens viktigste oppgave er å sette barn og unge i stand til å møte framtiden på en best mulig måte gjennom å gi dem identitet og kunnskap. Da er det avgjørende at skolen klarer å gi elevene en helhetlig kompetanse. Flertallet er enig i at det er behov for en noe sterkere nasjonal styring av utdanningspolitikken.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre savner en grundig drøfting av kvalitetstiltak i videregående opplæring i meldingen og ser dette som en stor svakhet. Frafallsproblematikken er stor og utfordrende i videregående opplæring.

Disse medlemmer viser til at frafallsprosenten i videregående opplæring er svært høy. Disse medlemmer vil understreke at når én av tre ikke

fullfører videregående opplæring i yrkesfag, er dette langt mer enn tørre tall. Disse tallene representerer enkeltmennesker og ikke minst enkeltskjebner. Det er viktig raskt å sette i gang tiltak for å bidra til at flere fullfører videregående.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen de siste årene har spent forventningene høyt til denne meldingen. De fleste av opposisjonspartiernes gode forslag til forbedringer i skolen er blitt avvist og henvist til denne meldingen. Nå dukker de opp igjen som Regjeringens egne forslag. Disse medlemmer mener Regjeringen med fordel kan innta en mer lyttende og imøtekommende holdning til opposisjonens og ulike organisasjoners forslag.

Disse medlemmer ser kompetente lærere som helt sentrale for utvikling av kvalitet i skolen. Vi har mange svært dyktige lærere, men disse medlemmer ser med bekymring på at fire pst. av lærerne i grunnskolen opplyser at de ikke har noen pedagogisk utdanning. Det betyr at nærmere 2 500 lærere i norsk grunnskole er uten formell pedagogisk utdanning. Når 40 pst. av lærerne ikke har noen faglig fordypning i de fagene de underviser i, så viser dette hvilken utfordring skolen står overfor. De to siste årene har andelen ufaglærte lærere i skolen økt med 30 pst. Når vi vet at læreren er den suverent viktigste innsatsfaktoren i skolen, er det lett å forstå at vi må satse på lærerutdanningen og på systematisk kompetanseheving. Engasjerte, faglig dyktige, motiverte lærere med høye ambisjoner på vegne av alle elevene er nøkkelen til suksess.

Faglig styrke er etter disse medlemmers oppfatning en helt sentral forutsetning for autoritet og formidlingsevne hos en lærer. Disse medlemmer ser en forpliktende etter- og videreutdanning som et helt sentralt virkemiddel når det gjelder denne utfordringen. Denne må imidlertid iverksettes ut ifra en systematisk kartlegging av hver enkelt skoles kompetansebehov. Dette er et ledelsesansvar ved skolen, og meldingen mangler dette perspektivet.

Disse medlemmer viser til sine merknader i Innst. S. nr. 239 (2006–2007) om forslag om å etablere forpliktende nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i grunn- og videregående skole, jf. Dokument nr. 8:68 (2006–2007).

Disse medlemmer har tidligere foreslått å forlenge "Kompetanse for utvikling" – strategi for kompetanseutvikling i grunnopplæringen – med samme eller høyere ressursinnsats enn i dag. Det er viktig at Regjeringen sørger for at denne strategien følges, noe som vil legge grunnlaget for handlingsplanen for kompetanseutvikling blant lærerne.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Dokument nr. 8:55 (2006–2007) hvor Høyre frem-

met hele tolv konkrete tiltak for å begrense frafallet i videregående opplæring. Den store utfordringen vi har med høyt frafall krever offensive og konkrete handlinger fra både stat, fylkeskommuner og kommuner. Det er varierte årsaker til frafall i skolen, og da er det også helt avgjørende med varierte virkemidler for å møte utfordringene. Disse medlemmer savner en mer konkret tilnærming fra dagens regjering og vilje til handling for å redusere frafallet.

Disse medlemmer har tidligere foreslått at det innføres et bredt forsøk med kommunal drift av videregående skoler, for å bygge ned barrierene mellom ungdomsskole og videregående skole. Det er foreslått å utvikle en pedagogisk opplæringspakke som tilbys lærebedrift og lærling, for å heve kvaliteten på og bevisstheten rundt undervisningsopplegget. Disse medlemmer har også foreslått at bransjene i næringslivet får anledning til å drive hele eller delvis egne opplæringsløp innen yrkesfagene, både innenfor den offentlige skolen og som friskoler. Alle de nevnte forslagene ble dessverre stemt ned av regjeringspartiene.

I tillegg foreslo disse medlemmer i Dokument nr. 8:55 (2006–2007) at Regjeringen bør vurdere å innføre et system som gir økonomiske incentiver til videregående skoler som klarer å redusere antallet elever som avbryter opplæringen før skolegangen er gjennomført. Dette forslaget ble avvist av regjeringspartiene. Men i avisen Klassekampen 24. oktober 2008 uttalte kunnskapsministeren at "slik det er no, ligg det ikkje noko i systemet som gir belønning til dei skolane som bruker ekstra ressursar for å redusere fråfallet. Skolane får rammeløyvingar ut frå elevtal, men løyvingane blir ikkje påverka av kor mange som fullfører skolegangen". Disse medlemmer mener det er positivt at Regjeringen ser ut til å snu i denne saken, men finner det samtidig underlig at statsråden velger å gå lenger i denne saken i Klassekampen enn han gjør i sin egen ferske stortingsmelding.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å innføre et system med økonomiske incentiver for videregående skoler som greier å redusere antallet elever som avbryter opplæringen før skolegangen er gjennomført."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til forslag om å snarest iverksette en femårig allmennlærerutdanning, jf. Dokument nr. 8:36 (2007–2008) og Innst. S. nr. 215 (2007–2008).

For å styrke lærerkompetansen og heve yrkets status har komiteens medlemmer fra Høyre også foreslått at lærerne, hvert femte år, skal få tre til seks ukers etter- og videreutdanning.

Komiteens medlem fra Venstre viser til Venstres tidligere forslag om å innføre et kompetanseår for lærere i grunn- og videregående skole, jf. Dokument nr. 8:81 (2005–2006), og Venstres forslag om et lærerløft for lærere i grunn- og videregående skole, jf. Dokument nr. 8:47 (2007–2008).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener videre at samarbeidet mellom skole og næringsliv er for dårlig omtalt i meldingen, og mener at en viktig del av kompetanseheving for personell i skolen og for skolen som institusjon forutsetter tettere samarbeid med næringslivet. Disse medlemmer mener at kompetanseheving i næringslivet ved hospiteringsopphold i stor grad kan likestilles med tradisjonell studiepoengproduksjon. Disse medlemmer mener at man bør sette i gang forsøk med hospitering for lærere i bedrifter, og at man bør benytte seg av kompetanse fra næringslivet i skolen, som f.eks. lektor II-ordninger.

Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sette i gang forsøksprosjekt med hospitering i bedrifter for lærere."

Disse medlemmer mener at kompetente, engasjerte og motiverte lærere er nøkkelen til god læring for elevene. Det bør både være en rett og plikt å gjennomføre kompetansehevingstiltak. For å være en god lærer er det viktig med faglig oppdatering, og derfor bør det være en forutsetning at man deltar på videreutdanningen.

Disse medlemmer mener også at meldingens beskrivelse av kompetanseutfordringen aktualiserer innføringen av en lektor II-ordning i skolen og at man iverksetter ordninger der kompetansepersoner fra andre yrkesgrupper kan trekkes inn i undervisningen i skolen. Her er det store muligheter i å utvikle et samarbeid mot næringslivet.

Disse medlemmer er kritiske til at meldingen ikke vier den økende og signifikante forskjellen mellom gutter og jenters læringsutbytte plass i meldingen. Disse medlemmer viser til at skolen har en stor utfordring når det gjelder å motivere spesielt gutter til innsats. Når forskjellene i læringsutbytte mellom gutter og jenter øker og er signifikant, så betyr dette at skolen har en utfordring som må tas svært alvorlig. I en melding som omhandler kvalitet i

skolen, ville det være svært naturlig å diskutere slike utfordringer inngående.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre vil understreke at det ligger muligheter i samarbeid med næringslivet for å løse mange av skolens utfordringer mht. teoretisering av undervisningen, samt å utfylle undervisningen med kompetanse fra andre miljøer. Disse medlemmer har notert seg de klare signalene fra flere av næringslivets organisasjoner på at de ønsker å ta et ansvar når det gjelder skolen og dens utfordringer. Dette er et engasjement som skolen må kunne dra nytte av.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener også at kompetansen til instruktører må ivaretas i en kompetanseutviklingsstrategi, og at nasjonalt nivå burde ta større ansvar for finansiering av instruktørenes kompetanseutvikling.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om strategi for kompetanseutvikling for instruktører."

Ungdomstrinnet

Komiteen mener det er behov for et særskilt fokus på kvalitet og innhold i ungdomsskolen. Bedre læringsutbytte og mer motiverende opplæring i ungdomsskolen kan bidra til å redusere frafallet i videregående skole.

Komiteen viser til at rådgivningstjenesten er styrket de siste årene, både med penger, nye forskrifter, midler til kompetanseheving og etablering av karriereveiledningssentra. Det er fortsatt behov for økt ressursinnsats og økt kompetanse blant rådgiverne. Faget utdanningsvalg er et viktig nytt tiltak for å bidra til å legge bedre grunnlag for elevenes videre valg, og for å knytte skolen og arbeidslivet tettere sammen. Komiteen understreker betydningen av å spre gode erfaringer og arbeidsmåter når det gjelder faget. Komiteen ser det som viktig å skape en ungdomsskole som legger vekt på varierte arbeidsmåter og en virkelighetsnær opplæring. Etablering av elevbedrifter kan være en god metode i så måte, og at det er mulig å arbeide med læreplanmål i en rekke fag gjennom elevbedrifter. Komiteen ser det som positivt om flere elever får tilbud om dette. Komiteen mener god IKT-bruk er viktig for kvaliteten i ungdomsskolen, og at det bør være en målsetting at skolen i større grad tar i bruk teknologi som elevene er brukere av til å variere opplæringen og gi elevene gode digitale ferdigheter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har for øvrig merket seg at Regjeringen vil komme tilbake med en stortingsmelding hvor målsettingene om en bedre, mer motiverende og praktisk rettet ungdomsskole er et sentralt tema.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at Regjeringen har valgt å sette fokuset på behovet for tidlig innsats. Disse medlemmer er ikke uenige i dette, men konstaterer at Regjeringen nok en gang glemmer ungdomsskolen. Disse medlemmer har merket seg Regjeringens forslag om å ansvarliggjøre elever på ungdomstrinnet gjennom å påføre fraværet på det avsluttende vitnemålet. Disse medlemmer mener problemene i ungdomsskolen ikke kan løses ved å be elevene om å skjerpe seg. Til tross for sterke advarsler velger denne Regjeringen å ikke ta tak i ungdomsskolens store utfordringer. Undervisningen er for teoritung, det er store utfordringer knyttet til bråk og uro og mange lærere gruer seg for å jobbe på dette trinnet. Det er grunn til å tro at dette forplanter seg videre og fører til at vi har en dramatisk høy frafallsprosent i videregående. Det er gjort lite eller ingen forskning på dette området. Disse medlemmer mener det ikke hjelper med tidlig innsats, hvor alle skal med i de første årene, når tiltakene avsluttes og elevene glemmes så snart de kommer til ungdomsskolen. Ungdomsskolen må bli en mestringsarena for barn og unge. Når elever kommer til kort på det teoretiske, må de tilbys en mer praktisk skolehverdag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre mener at utdanningsvalg bør ha karakterer på linje med andre fag.

Nærmiljøskoler

Komiteen merker seg at forholdet mellom kvalitet og små nærmiljøskoler ikke er omtalt i den foreliggende meldingen. Komiteen viser i denne forbindelse til meldinger i media om at det kontinuerlig er om lag 1 000 skoler i Norge som står i fare for å bli nedlagt, og at disse i overveiende grad er små nærmiljøskoler. Komiteen legger til grunn at Regjeringen vil komme tilbake på egnet måte med en ytterligere diskusjon av dette, og at man i det videre kvalitetsutviklingsarbeidet hensyntar mangfoldet vi har i skolesektoren.

Vurderinger og tiltak

Tidlig innsats

Komiteen har merket seg at meldingen skisserer flere konkrete tiltak for å øke kvaliteten i opplæringen i de første årstrinnene i tråd med behovet for tidlig innsats. Komiteen viser til behandlingen av St.meld. nr. 16 (2006–2007), jf. Innst. S. nr. 164 (2006–2007), og drøftingene om betydningen av å fokusere på tidlig innsats i opplæringsløpet. Komiteen vil understreke at tidlig innsats innebærer både å prioritere ressurser slik at en på et tidlig tidspunkt i utdanningsløpet skal kunne intervenere og gi hjelp til elever som har problemer med læringen så snart problemet avdekkes, men også en generell styrking av opplæringen på de første trinnene. Komiteen registrerer at det er igangsatt forsøk med utvidet skoledag i flere kommuner.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Kristelig Folkeparti og Venstre, mener det er viktig å framskaffe kunnskap om og vurdere ulike måter å organisere en utvidet skoledag på for å oppnå økt læringseffekt.

Komiteen støtter tiltakene om å styrke kommunene økonomisk for å fange opp behovet og sette inn forsterket opplæring i norsk/samisk og matematikk for elever på 1.–4. trinn, samt pålegge kommunene å tilby slik forsterket opplæring.

Komiteen vil understreke at slik forsterket innsats skal implementeres i den ordinære undervisningen gjennom økt lærerressurs i klasserommet, bruk av spesiallærere ved behov mv. Komiteen har merket seg at kommunene og skolelederne selv skal ha ansvaret for å organisere bruken av disse ekstraresursene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at den økende lærermangelen er den største utfordringen norsk skole står overfor i tiden som kommer. Disse medlemmer viser i denne forbindelse bl.a. til disse partiers tidligere forslag om å etablere forpliktende nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i grunn- og videregående skole, jf. Dokument nr. 8:68 (2006–2007) og Innst. S. nr. 239 (2006–2007).

Disse medlemmer merker seg at Regjeringen i St.prp. nr. 1 (2008–2009) for Kunnskapsdepartementet i noen grad drøfter rekrutteringsproblematikken og blant annet foreslår å bevilge 50 mill. kroner til enkelte rekrutteringstiltak i 2009. Etter disse medlemmers mening bærer både drøftingen i proposisjonen og bevilgningsforslaget preg av at den

nåværende regjeringen ikke tar rekrutteringsutfordringene tilstrekkelig på alvor.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest mulig, og senest innen utgangen av første halvår 2009, iverksette en forpliktende nasjonal rekrutteringsplan for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i grunn- og videregående skole i tiden som kommer."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er tilhengere av en utvidet skoledag og mener at de forsøksprosjektene som ble igangsatt i skoleåret 2007/2008 med utvidet skoledag i en rekke kommuner, burde vært videreført. Disse medlemmer vil vise til evalueringen av forsøket, som nettopp pekte på at ett år er en for kort forsøksperiode for å få tilstrekkelig erfaring med prosjektet.

Disse medlemmer er også bekymret for at Regjeringen gjennom sine tiltak kun fokuserer på de svake elevene. Tilpasset opplæring må også gjelde de elevene som trenger ekstra utfordringer i skolehverdagen og som i dag ikke får det. Disse medlemmer mener det bør tillates mer differensiert undervisning i Norge, og viser til at det pekes på i den norske PISA-rapporten fra 2007 at Norge er et av de landene i Europa som bruker faglig differensiert undervisning som virkemiddel i minst grad.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til Revidert nasjonalbudsjett for 2008 og Innst. S. nr. 270 (2007–2008), der Fremskrittspartiet foreslo å sette av 23 mill. kroner til en videreføring av dette prosjektet.

Disse medlemmer deler KS' bekymring for økende byråkratisering i skolen. Disse medlemmer vil peke på viktigheten av at reformer og nye tiltak i skolen må ta sikte på redusert byråkrati samlet sett.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Regjeringen lovet en ny kurs i skolepolitikken. For dem som måtte ha trodd at dette handlet om mer kunnskap, større kvalitet og flere lærere, må skuffelsen ha blitt stor. I stedet ser det ut til at flere timer er denne Regjeringens svar på de fleste av skolens utfordringer. Dette medlem mener det ikke er automatikk i at flere timer i skolen gir økt kvalitet. Dette medlem mener dette er feil prioritering og mener det er viktigere at ressursene brukes på å sikre at allerede eksisterende timer gir bedre læring og på flere lærere.

Dette medlem mener vi trenger flere lærere, ikke flere timer. Nøkkelen til en bedre skole er lære-

ren. Uten flere og dyktige lærere klarer vi ikke å skape en skole med kunnskap og trivsel. Med Regjeringens politikk blir det stadig flere elever og færre lærere i klassene. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2009, der det i stedet for å øke timetallet i skolen blant annet prioriteres å bevilge 500 mill. kroner til å ansette 1 000 flere lærere og 200 mill. kroner til å få flere yrkesgrupper inn på ungdomstrinnet. Dette medlem mener dette vil kunne gi en større læringseffekt enn flere timer, fordi det blant annet vil kunne gi mer tilpasset opplæring for den enkelte elev.

Komiteens medlem fra Venstre vil understreke at Venstre er imot å utvide skoledagen på det nåværende tidspunkt, og mener at bevilgningene knyttet til en timetallsutvidelse – samt bevilgningene til frukt og grønt i skolen – heller burde vært benyttet til å øke lærernes kompetanse, samt til å sikre tilstrekkelig mange lærere i grunn- og videregående skole i tiden som kommer. Å utvide skoledagen og innføre en frukt-og-grønt-ordning uten å ha gode og tilstrekkelig mange lærere, er etter dette medlems mening å begynne i feil ende.

Kartlegging og oppfølging

For å kunne avdekke behovene tidlig, målrette innsatsen bedre og tilby hver enkelt elev tilpasset opplæring vil komiteen understreke skolenes behov for løpende informasjon om elevgruppens og den enkelte elevs nivå og ferdigheter. Komiteen registrerer at gjennomføringen av nasjonale prøver i 2007 var tilfredsstillende og at de involverte i stor grad er fornøyde og ser nytten av disse prøvene.

Komiteen merker seg at Regjeringen vil styrke det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet ved å innføre nye nasjonale prøver, innføre obligatorisk kartlegging av leseferdigheter både på 1.–3. trinn og i lesing og regning på 1. trinn i videregående opplæring, samt innføre et system med utvalgsprøver på ungdomstrinnet. Komiteen mener dette vil gi lærere og lokale og sentrale myndigheter helt nødvendig informasjon for å sikre en systematisk oppfølging av den enkelte elev, der en gjennom kartlegging identifiserer behov for tilpasning og styrkingstiltak. Komiteen slutter seg til disse forslagene.

Komiteen viser til at det under den forrige regjeringen ble igangsatt et omfattende prosjekt om såkalte skolebidragsindikatorer i samarbeid med Statistisk sentralbyrå. Prosjektet ble stoppet i 2005.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener det kan være fornuftig med en ny vurdering av skolebidragsindikatorer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener videreutvikling av skolebidragsindikatorer vil kunne gi viktig informasjon om læringsarbeidet og elevenes læringsutbytte, korrigerer for sosiale forskjeller.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å gjenoppta arbeidet med skolebidragsindikatorer."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre vil understreke at for å sikre et godt læringsutbytte og bedre tilpasset opplæring, er det viktig med regelmessig og systematisk dokumentasjon av elevenes kunnskapsnivå og læringsresultater. Dette gir elever, lærere og foresatte verdifull kunnskap om elevenes mestring i fag og ferdigheter, samt at det synliggjør utfordringer som skal danne grunnlaget for målrettet oppfølging av elevene. Disse medlemmer vil påpeke at det hele tiden er viktig å vurdere på hvilke trinn kartleggingsprøvene skal gjennomføres, slik at de gir mest mulig informasjon om elevenes læringsutbytte og resultater.

Disse medlemmer vil henvise til de gode erfaringene Oslo kommune har med å gjennomføre egne kommunale osloprøver i lesing og matematikk på Vg1. Prøvene tar utgangspunkt i kompetansemålene for 10. trinn og blir derfor avlagt tidlig i høstsemesteret. Dette medfører at skolen tidlig får informasjon om kompetansenivået til elevene som begynner i videregående, noe som gir et godt grunnlag for en tilpasset undervisning.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere å innføre nasjonale prøver på 10. trinn."

Disse medlemmer viser til at Regjeringen i stortingsmeldingen sier at de ønsker å innføre utvalgsprøver fordi det er viktig "at skoleeier og skoleledelsen skal kunne vurdere ungdomsskolens innvirkning på elevenes resultater", og at skolene med dette skal kunne vurdere progresjonen fra ett trinn til et annet.

Disse medlemmer er skeptiske til å innføre utvalgsprøver i skolen. Et hovedformål med kartleggingsprøver er å gi en tilbakemelding til hver enkelt elev, til lærer og til foresatte, og bidra til et bedre grunnlag for en god og tilpasset undervisning. Utvalgsprøver sier bare noe om et gjennomsnitt av elevene, og gir ingen informasjon om hvilke spesielle

utfordringer den enkelte eleven har. Disse medlemmer vil understreke at vi trenger et best mulig kunnskapsgrunnlag om styrker og utfordringer i norsk utdanning, og mener derfor at utvalgsprøver bør unngås.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter forslaget om å innføre obligatoriske kartleggingsprøver i lesing på 1.–3.trinn og kartleggingsprøver i lesing og regning på 1. trinn i videregående opplæring. Imidlertid mener disse medlemmer at slike kartleggingsprøver også bør finnes i flere fag, og vil be om at det utformes slike kartleggingsprøver også i andre fag, som skoleeier og skoleledere selv kan få avgjøre om de vil benytte seg av. Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utforme kartleggingsprøver i skriving, naturfag, engelsk og IKT for utvalgte klassetrinn som skoleeierne kan benytte seg av i sitt arbeid for å forsterke den tilpassede undervisningen."

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti støtter forslaget om innføring av utvalgsprøver i fag og ferdigheter på ungdomstrinnet, og innføring av nasjonale prøver i lesing og regning på 9. trinn. Dette medlem vil likevel vise til at flere av høringsinstansene advarer mot virkningen et stadig økende prøveregime kan ha på den praktiske undervisningen. Dette medlem mener det er viktig å påse at ikke læringsarbeidet ensidig blir rettet inn mot prøvene.

Veiledning av skoleeierne og nasjonalt tilsyn

Komiteen viser til at utviklingen de siste tiårene har ført til en sterkere desentralisering av ansvar i grunnopplæringen til lokalnivået. En sentral premisse for denne utviklingen har vært at skoleeierne har etablert forsvarlige systemer for skoleutvikling og oppfølging. Komiteen har merket seg Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon av grunnskolen, som avdekker at mange kommuner ikke har tilstrekkelige kvalitetssikringssystemer til å følge opp opplæringen og sikre at opplæringsloven blir oppfylt. Dette innebærer at rollen som skoleeier ikke oppfylles på en tilfredsstillende måte.

Komiteen er bekymret over manglende regelverkforståelse, internkontroll og kontrollsystemer i kommuner og fylkeskommuner. Komiteen vil sterkt understreke nødvendigheten av å rette opp manglene for å kunne ivareta elevenes rettigheter i henhold til opplæringsloven. Komiteen forventer at skoleeierne framover vil prioritere arbeidet for å rette opp den manglende internkontrollen og etablere

systemer og strukturer som retter opp de svakheter som er påvist, jf. meldingen og underliggende rapporter.

Komiteen vil påpeke at en forutsetning for at de nasjonale målsettingene om kvalitet i opplæringen skal realiseres, er at skoleeiere og skoleledere etterlever det nasjonale regelverket gitt i lov og forskrift. Med den manglende oppfølging av regelverket i sektoren som meldingen refererer, er komiteen enig i behovet for å forbedre og styrke det statlige tilsynet. Komiteen vil understreke at det er nødvendig å sikre samsvar mellom tilsynsbehovet og tilsynskapasiteten, samt at tilsynsmyndighetene kompletterer tilsynet med veiledning slik at tilsynsarbeidet kan føre til kompetanseheving i sektoren.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at det må skilles klart mellom tilsyns- og kontrollrollen og veilederrollen. Veilederansvaret bør være en del av det systemet kommunene selv er en del av. Dette er en naturlig del av det å bygge en organisering for å skape aktivt lokalt skoleeierskap i kommunene.

Disse medlemmer vil derfor framsette følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen etter samarbeid med Kommunenes Sentralforbund utarbeide og etablere nasjonal veiledning for kommunenes skoleeierskap."

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til at det i meldingen understrekes at det ikke er rimelig samsvar mellom tilsynskapasiteten til fylkesmennene på opplæringsområdet og det avdekkede tilsynsbehovet i sektoren. Disse medlemmer mener at det burde opprettes et nasjonalt skoletilsyn som kan ta for seg tilsynet med alle skoler, og som kan overta denne myndigheten fra fylkesmennene. I tillegg mener disse medlemmer at man trenger et ombud som kan ta seg av henvendelser fra elever og foreldre når det gjelder brudd på opplæringsloven, der disse elevene kan få uavhengig hjelp og støtte i forbindelse med hvilke rettigheter de har i gjeldende regelverk.

Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om etablering av et politisk og administrativt uavhengig skoleombud."

Tettere oppfølging

Komiteen har merket seg at det er stor variasjon i hvordan kommunene ivaretar sitt ansvar for kvaliteten i opplæringen. Komiteen vil i den for-

bindelse berømme de kommuner og de enkeltskoler som de siste årene har iverksatt et formidabelt arbeid for kvalitetsutvikling av opplæringen og som kan vise til forbedring og svært gode læringsresultater i basisfagene.

Komiteen viser til meldingen som tegner et hovedbilde av situasjonen der det avdekkes et stort behov for mer veiledning og tettere oppfølging av enkelte kommuner fra statlig myndighet, og av den enkelte skole fra kommunalt hold.

Komiteen vil bemerke at det kan synes som om det store ansvaret som er pålagt kommuner og fylkeskommuner som skoleeiere, ikke i tilstrekkelig grad avspeiler seg i det lokale arbeidet. Altfor mange skoleeiere synes ikke å ha oppfattet og etablert operative styringssystemer i tråd med det økte ansvaret og statlige forventninger.

Komiteen har merket seg rapporten fra Rambøll Management Mobilisering til "Kunnskapsløftet – fra ord til handling", der det konkluderes med at oppfølging og støtte fra engasjerte skoleeiere er et avgjørende suksesskriterium for å kunne utforme gode skoleutviklingsprosjekter.

Komiteen vil poengtere at etablering av kvalitetsvurderingssystemer ikke alene er tilstrekkelig for å lykkes i arbeidet med kvalitetsutviklingsarbeidet. Komiteen har merket seg at mange skoler ikke vurderer sammenhengen mellom praksis på skolen og de resultater som framkommer i elevenes resultater på nasjonale prøver og i karakterer, Elevundersøkelsen mv. Komiteen er enig i behovet for å bistå skoleeierne med å etablere strukturer som sikrer en systematisk implementering av Kunnskapsløftet der skoleeierne og skolene definerer realistiske mål og prioriteringer på bakgrunn av kunnskap om egen virksomhet. Komiteen støtter derfor forslaget om å gi alle skoler tilgang til gode ståstedsanalyser som gir grunnlag for utviklingsarbeidet lokalt.

Komiteen viser til meldingen der det avdekkes behov for mer veiledning til skoler og skoleeiere som står overfor særskilte utfordringer.

Komiteen har merket seg Regjeringens forslag om å etablere egne veiledningskorps som skal kunne bistå skoler med spesielle utfordringer til å utvikle seg. Komiteen støtter tiltaket.

Komiteen vil understreke at Kunnskapsløftet stiller økte krav til skoleeiernes deltakelse, oppfølging og kompetanse. Samtidig har mange kommuner redusert den skolefaglige kompetansen i sentraladministrasjonen og overlatt mye av den skolefaglige utviklingen til den enkelte skoleleder og skole.

Komiteen har merket seg at det er store forskjeller mellom kommunene med hensyn til i hvilken grad det politiske nivået er orientert og involvert i arbeidet med kvalitetsutvikling i grunnpopplæringen. Komiteen oppfatter at det generelt er svak forstå-

else for det lokalpolitiske nivåets hovedansvar når det gjelder kvaliteten på selve innholdet i skolen og lokale politikeres rolleforståelse i så måte. Komiteen observerer at de senere års omorganisering i kommunene, der flere kommuner har gått over til en to-nivå-modell, er en utfordring i denne sammenheng. Komiteen vil påpeke at valg av administrativ organisering ikke i seg selv er avgjørende for utviklingen i skolen. Komiteen vil i den sammenheng påpeke at det er to-nivå-kommuner representert blant de skoleeiere som skårer høyest når det gjelder læringsutbytte og kvalitetsutvikling i skolen. Samtidig reiser denne organiseringen en utfordring med hensyn til å ivareta skolefaglig kompetanse og funksjoner i kommunen som på et mer overordnet nivå kan ivareta det totale skoleeieransvaret og drive kvalitetsutviklingsarbeidet i kommunene.

Komiteen viser til behovet for å forbedre styringssystemene lokalt, med en sterkere systematisering og ansvarliggjøring administrativt og politisk, og støtter Regjeringens forslag om å pålegge kommuner og fylkeskommuner å utarbeide årlige tilstandsrapporter. Komiteen mener at disse rapportene må legges fram for kommunestyrene, slik at det folkevalgte nivået trekkes inn i vurderingene av skolekvaliteten.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at læreren i dag har svært mange roller og funksjoner som går langt utover kjerneområdet som pedagog. Sosialarbeider, administrator, kurator, mekler, litt mamma og pappa osv. er noen av oppgavene en lærer utfordres på i løpet av skoledagen. Disse medlemmer mener vi i sterkere grad må ta på alvor at det samfunnet vi ser utenfor skolen, også gjenspeiles i skolen. Et barns behov for voksenkontakt, en å snakke med, en som ser, stopper ikke utenfor skoledøra. Lærere ønsker å bety noe for barna de møter og gi dem det de trenger for resten av livet. Da kan det ikke være overraskende at de tar på seg oppgaver fordi samfunnet ellers svikter. Disse medlemmer mener skolen og dens elevmasse vil speile det lokalsamfunnet den er en del av. Derfor er disse medlemmer av den oppfatning at også generelle familiepolitiske tiltak vil være et bidrag til å kunne skape gode læringsmiljøer på skolen. Satsing på foreldreveiledning, barne- og ungdomspsykiatri, familierådgivning o.l. vil være med å skape gode oppvekstvilkår og ha en positiv effekt på elevens fokusering på læring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er litt paradoksalt at man må sette ned et utvalg for å avbyråkratisere skolen, men støtter Regjeringens forslag om å gjøre dette,

siden en rekke krav og rapporteringsplikter i de senere års reformer tydeligvis har gjort byråkratiet i skolen større og økt lærernes arbeidsmengde.

Kompetanseutvikling

Komiteen vil understreke at lærerens kompetanse er avgjørende for elevenes læringsutbytte. Komiteen viser til at både NOKUTs evaluering av lærerutdanningene og de senere års reformer i skolen innebærer behov for endring av lærernes grunnutdanning. Komiteen viser til den varslede stortingsmeldingen om lærerutdanning og avventer videre diskusjonen om innhold og organisering til behandlingen av meldingen.

Komiteen viser til at behov for høyere faglig kompetanse allerede har ført til innskjerping av kompetanseforskriften for ansettelse av lærere innen enkelte fag. Komiteen merker seg at Regjeringen vil vurdere ytterligere skjerpning av kravene i forbindelse med den kommende stortingsmeldingen.

Parallelt med utviklingen av en bedre lærerutdanning vil komiteen påpeke at det er nødvendig å sikre at de lærerne som allerede er ansatt i skolen, gis mulighet til faglig fordypning og kompetanseheving i tråd med de behov som dagens lærerrolle skal oppfylle. Komiteen viser i den forbindelse til Regjeringens forslag om å innføre et varig system for videreutdanning som er omtalt i meldingen. Komiteen er enig i at innføringen av høyere standarder på faglig kompetanse innebærer behov for en strammere prioritering og målretting av statlige bevilgninger til videreutdanning. Komiteen vil sterkt understreke at kompetanseutvikling er skoleeiers ansvar og at lærernes videreutdanning må inngå som en del av skolens totale kompetansestrategi. Komiteen vil i den forbindelse påpeke at skoleeierne i sterkere grad bør initiere samarbeid mellom skoler for å sikre og utfylle den totale kompetansen i kommunen. Slik kan en også ved mindre skoler imøtekomme behovene for ulike spesialister og lærere med faglig fordypning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener dagens lærerutdanning ikke er god nok, og at det haster med å reformere den. I tillegg får ikke dagens lærere den etter- og videreutdanning de har behov for i henhold til målsettingene i Kunnskapsløftet. Disse medlemmer mener Regjeringen har vært handlingslammet når det gjelder både dagens lærerutdanning og etter- og videreutdanning for lærere.

Disse medlemmer er glad for at Regjeringen endelig viser vilje til å gjøre noe for å sikre lærere og skoler bedre systemer for kompetanseutvikling og etter- og videreutdanning for lærerne. Dessverre er

det slik at veldig mange skoleeiere i dag ikke følger opp de ansattes behov for etter- og videreutdanning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre støtter forslaget om et varig system for videreutdanning for lærere på prioriterte områder, men mener at den statlige forpliktelsen overfor lærerne burde gå enda lenger enn Regjeringen legger opp til, og vil ha en forpliktende etterutdanningsplan for den enkelte lærer.

Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å fremme nødvendige forslag for å sikre at den enkelte lærer gis rett til en forpliktende og individuell kompetansehevsplan."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre mener også at det er behov for etterutdanning for lærere innenfor klart definerte områder slik som for eksempel klasseledelse. Imidlertid mener disse medlemmer at det er viktig at man får på plass systemer for videreutdanning som ikke tar knekken på den enkelte skoles budsjetter ved at man ikke har råd til for eksempel vikarutgifter.

Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette etterutdanning innen klasseledelse for alle lærere over tid, som del av en forpliktende kompetansehevsplan."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til forslag om å snarest iverksette en femårig lærerutdanning, jf. Dokument nr. 8:36 (2007–2008) og Innst. S. nr. 215 (2007–2008). I nevnte innstilling argumenteres det bl.a. som følger:

"Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at det er viktig å ikke sette innholdet i lærerutdanningen på vent, men at det bør settes inn strakstiltak overfor de som tar utdanningen nå.

Disse medlemmer mener at læreren er den viktigste faktoren for en god skole, og faglig og pedagogisk dyktige lærere er en forutsetning for at norsk skole skal ha et høyt kunnskapstrykk og kunnskapsnivå i fremtiden. Disse medlemmer mener derfor at det må gjøres en del endringer i lærerutdanningen for å få større kvalitet på utdanningen, som vil ha effekt på lengre sikt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til at det ikke bare er lengden på utdanningen i seg selv som vil påvirke kvaliteten i lærerutdanningen, men innholdet i opplæringen. Disse med-

lemmer mener derfor at en må revurdere innholdet i lærerutdanningen samtidig som en reformerer utdanningslengden.

Disse medlemmer vil vise til den finske femårige lærerutdanningen. Finland har, ifølge internasjonale undersøkelser, lyktes med både å utdanne dyktige lærere og utvikle en god skole. Lærerne i Finland er i større grad enn i Norge spesialister i sine fag, og er faglærere heller enn klasselærere. Disse medlemmer er av den oppfatning at man må gå bort fra en tankegang der læreren skal kunne «alt» til en større spesialisering basert på fag. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til en fersk undersøkelse fra NTNU, der det kommer frem at elever som har lærere med universitetsutdanning i gjennomsnitt skårer 0,5 karakterpoeng bedre enn elever som har lærere uten universitetsutdanning. Disse medlemmer vil også vise til at Lektorlaget peker på at veldig mange av deres medlemmer og lektorer blir satt til å undervise i fag de ikke har spesialisering i. Disse medlemmer har merket seg at det innenfor deler av fagmiljøet hevdes at norsk skole er gjennomsyret av motvilje mot at læreren skal ha solid faglig fordypning i det hun eller han underviser i.

Disse medlemmer viser til at femårig lærerutdanning får støtte fra både Utdanningsforbundet og Pedagogstudentene. Det er imidlertid viktig at en eventuell utvidelse av lærerutdanningen ikke utelukkende blir en kvantitativ økning av lærerutdanningen, men også en heving av kvaliteten på utdanningen.

Disse medlemmer er enig i en utvidelse av lærerutdanningen til et femårig løp. Imidlertid mener disse medlemmer at en slik utvidelse må skje i et tempo som gjør at det ikke går ut over kvaliteten på utdanningstilbudet. Det er viktig at både forskningsmiljøene ved utdanningsinstitusjonene og undervisningspersonell får en kvalitetsheving ved en utvidelse til fem år. Ved enkelte utdanningsinstitusjoner, blant annet NTNU, er det allerede i dag tilbud om femårige lærerutdanninger på universitetsnivå, og det er viktig at man bruker erfaringer fra disse miljøene når lærerutdanningen skal utvides.

Disse medlemmer mener at det er viktig å få fortgang i prosessen med en helhetlig og omfattende endring av utdanningen, for på denne måten å bidra til et løft i norsk skole. En måte å få fortgang i denne prosessen - mens man venter på Stortingsmeldingen - vil være å sette ambisjoner og tydeliggjøre de ytre rammene for den fremtidige lærerutdanningen, slik som representantforslaget tar til orde for.

Disse medlemmer opplever at det er bred enighet om å gjøre endringer i allmennlærerutdanningen for å sikre at utdanningen er kvalitetsmessig god og relevant for kommende lærere i norsk skole, men at regjeringspartiene ennå ikke har avklart hvorvidt de ønsker at den endrede utdanningen skal være fire- eller femårig. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til bakgrunnen for representantforslaget, hvor det argumenteres for at en ny og endret allmennlærerutdanning bør være femårig, samt til komiteens seminar i forbindelse med representantforslaget 4. april 2008, hvor flere av innleiderne var tydelige på at den fremtidige lærerutdanningen bør være femårig. Disse medlemmer vil særlig vise til at Utdanningsforbundet - den største fagorganisasjonen i Norge for pedagogisk personale i utdanningssektoren - ønsker en femårig lærerutdanning, blant annet fordi organisa-

sjonen mener at det vil gi et kvalitetsløft og en statusheving for lærerne, og at dette også er det rådende syn i andre lærerorganisasjoner i Europa.

Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at regjeringspartiene burde benytte muligheten behandlingen av det foreliggende representantforslaget gir til å markere sine ambisjoner for den fremtidige lærerutdanningen, blant annet med hensyn til utdanningens lengde, praksisinnretning mv. Å klarlegge disse ytre rammene vil etter disse medlemmers syn på ingen måte ta bort fokus fra tiltak som gjennomføres på kort sikt i påvente av den bebudede Stortingsmeldingen, ei heller ta bort fokus i forhold til utdanningens innhold. Det handler om å sette noen tydelige ambisjoner for tida som kommer.

Disse medlemmer vil understreke at tiltakene som allerede er gjennomført i påvente av Stortingsmeldingen er positive, men langt fra tilstrekkelige. (...)

I tillegg til andre tiltak på kort sikt, mener komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre at man snarest mulig må gjennomgå rammeplanen for allmennlærerutdanningen for å sikre at denne er oppdatert i henhold til Kunnskapsløftet, og at nye lærerstudenter får sin utdanning basert på denne allerede f.o.m. høsten 2008.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om snarest mulig å gjennomgå rammeplanen for allmennlærerutdanningen for å sikre at den er oppdatert i forhold til Kunnskapsløftet".

Disse medlemmer konstaterer at sistnevnte forslag ikke fikk flertall i Stortinget i forbindelse med behandlingen av Innst. S. nr. 215 (2007–2008) om Dokument nr. 8:36 (2007–2008). Dette ville sikret at alle studenter som begynte på allmennlærerutdanningen høsten 2008 ville fått en utdanning basert på en rammeplan som er oppdatert i henhold til Kunnskapsløftet, noe som utvilsomt ville vært en fordel med hensyn til kvaliteten på utdanningen. Disse medlemmer legger til grunn at den varslede stortingsmeldingen vil grunngi hvorfor Regjeringen ikke har sett på dette som et nødvendig tiltak, samt vil drøfte hva som nå er situasjonen i allmennlærerutdanningene sett i forhold til forutsetningene i Kunnskapsløftet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre mener at en av utfordringene for skolen er å bedre informasjonsutveksling og kunnskapsflyt mellom forskning og praksis. Det er ikke tilfredsstillende at skolen og norske lærere er blant de profesjonsutdannede som i minst grad tar i bruk forskningsbasert kunnskap i sin yrkesutøvelse og ser oppbygging av nasjonale sentra innenfor sentrale områder som en viktig strategi for å rette opp dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre har lenge arbeidet for at det nye nasjonale senteret for skriveforskning og skriveopplæring skal opprettes og at det skal lokaliseres i Trondheim. Trondheim har, gjennom et tett samarbeid mellom Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST) og NTNU, i mange år vært det uformelle nasjonale knutepunktet for skriveforskning. Samarbeidet har vært både tverrfaglig og tverrinstitusjonelt, og både UiO, UMB, UiS, UiA og HiVe er etablerte samarbeidspartnere. Det er viktig å styrke skrivekompetansen i hele utdanningsløpet, og det er derfor avgjørende at det nye senteret bidrar til en nasjonal koordinering av forskningsbasert opplæring og praksisnær forskning. Skrivesenteret må i tillegg til sine ordinære opplærings- og veiledningsoppgaver gis anledning til forskning for å bedre kunnskapsgrunnlaget innen skriveopplæringen.

Komiteens medlemmer fra Høyre har tidligere foreslått at det skal etableres et nasjonalt senter for forskning om grunnopplæringen, og at senteret bør etableres ved Høgskolen i Hedmark. Høyre mener at senterets forskningsområder primært skal være utvikling av gode læringsmiljø og klasseledelse, og forskningen skal i stor grad være rettet mot praksisfeltet. Senteret skal være ledende på sine sentrale forskningsområder i Norge og bidra til nasjonal kunnskapsforvaltning innen fagområdene. Senteret skal bidra til en mer forskningsbasert lærerutdanning, blant annet ved at ansatte og studenter i lærerutdanningen trekkes inn i forskningen. Det finnes ingen institusjoner i Norge som sikrer kontinuitet, stabilitet og forvaltning av kunnskap innen de aktuelle forskningsområdene. Det er etter disse medlemmers oppfatning avgjørende at et slikt forskningssenter knyttes til en lærerutdanningsinstitusjon. Ved Høgskolen i Hedmark finnes det høy kompetanse på praksisrelatert forskning gjennom utprøvde systemer for store kartleggingsundersøkelser og mer kvalitative klasseromsstudier, og disse medlemmer mener senteret derfor bør lokaliseres på Hamar. Det er skuffende at dette forslaget ikke er omtalt i stortingsmeldingen fra Regjeringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at et av de viktigste punktene i evalueringen av lærerutdanningen var påpekingen av at teori og praksis må knyttes bedre sammen. Mange nyutdannede føler seg utrygge i klasseromssituasjonen. En snakker om det store praksissjokket når nyutdannede lærere møter klasserommet for første gang på egen hånd som nyutdannede lærere. Det er grunnen til at disse medlemmer har foreslått at det bør innføres en obligatorisk mentorordning for nyutdannede

lærere. Konkret vil dette gå ut på at alle nyutdannede lærere skal knyttes opp mot en erfaren lærer det første arbeidsåret. Sammen med denne mentoren vil de kunne drøfte ulike problemstillinger, og mentoren vil også kunne bistå i undervisningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre vil understreke betydningen av at det stilles fagkrav for å undervise på alle fag og på alle trinn – ikke bare innenfor enkelte fag. På denne måten sikrer man at lærere har en faglig bakgrunn i fagene de reelt sett underviser i. Innføringen av et slikt krav i den varslede stortingsmeldingen vil sette en ambisjon for norsk skole som er naturlig med tanke på å få større systematikk inn i videreutdanningen for lærere, samt for måten allmennlærerutdanningen organiseres på.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige endringer i forskriftene til opplæringsloven, slik at kompetansekrav knyttes til undervisning i alle fag og på alle trinn."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre merker seg at Regjeringen gjennom den foreliggende meldingen, samt St. prp. nr. 1 (2008–2009) for Kunnskapsdepartementet, tar sikte på å innføre "et varig system for videreutdanning" for enkelte lærere og enkelte fagområder. Disse medlemmer mener intensjonen er i tråd med tidligere forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre i Innst. S. nr. 15 (2006–2007), jf. Dokument nr. 8:81 (2005–2006), samt forslaget om et lærerløft for lærere i grunn- og videregående skole, jf. Dokument nr. 8:47 (2007–2008) og Innst. S. nr. 177 (2007–2008) – men at Regjeringen ikke går langt nok og er tilstrekkelig ambisiøs.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ønsker et forpliktende videreutdanningssystem som omfatter alle lærere i alle fag, og mener at Regjeringen burde benyttet muligheten til å skissere en innfasingsplan for dette allerede i forbindelse med St.prp. nr. 1 (2008–2009) for Kunnskapsdepartementet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme en konkret plan for gradvis innfasing av videreutdanning for alle lærere i alle fag."

Skoleledelse

Komiteen viser til at det innenfor et nasjonalt rammeverk gitt gjennom lov og forskrift er delegert et betydelig ansvar til skolen lokalt i hvordan nasjonale målsettinger skal operasjonaliseres, både pedagogisk og organisatorisk. Gjennom de senere års reformer i skolen stilles det store, og til dels nye, krav til skoleledelse. Skolelederens oppdrag som pådriver for det pedagogiske utviklingsarbeidet i skolen er en sammensatt og krevende oppgave. Rektor skal ivareta alle sider ved lederrollen; både den strategiske, faglige, innovative og administrative rollen, og i tillegg ha et sterkt grep om arbeidsgiverrollen. Komiteen vil derfor understreke at skolelederne er nøkkelpersoner i arbeidet med å realisere Kunnskapsløftets mål om høyere kvalitet og bedre resultater i norsk skole.

Komiteen vil i tillegg vise til St.meld. nr. 16 (2006–2007) og komiteens behandling av meldingen i Innst. S. nr. 164 (2006–2007) der betydningen understrekes av en tydelig og pedagogisk sterk skoleledelse for at skolen skal kunne utjevne sosiale forskjeller. Der pekes det blant annet på at lave forventninger til enkeltelever og lite systematikk i læringsarbeidet er årsaker til ulikt læringsutbytte, med den konsekvens at sosiale ulikheter sementeres i skolesystemet. Komiteen vil understreke at dette er et ansvar som tilligger skolens ledelse.

Komiteen er tilfreds med at Regjeringen nå varsler at den vil opprette en egen skolelederutdanning for nytilsatte rektorer og andre skoleledere som mangler slik utdanning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er fornøyd med at Regjeringen endelig støtter forslaget om tiltak for styrket skoleledelse, jf. Innst. S. nr. 29 (2007–2008) om Dokument nr. 8:100 (2006–2007).

Gode skoleledere klarer å utvikle en dynamikk og en lærende organisasjon i skolen. Dette skaper igjen gode rammer for enkeltlæreren og en skole med gode læringsresultater. Kravene til en god skoleleder er mange. I arbeidet med å utvikle en god skolelederutdanning er det viktig å bruke de erfaringene som allerede er gjort i de programmene for skoleledelse som flere høyskoler allerede har innført som følge av Kunnskapsløftet. Det er et sentralt ansvar for den lokale skoleeier å sørge for en god skoleledelse. Det er gjennom et aktivt, ambisiøst og pågående skoleeierskap, som setter krav til resultater i skolen og som aktivt søker å styrke og utvikle en god skoleledelse, at man kan oppnå et sterkt og tydelig lederskap i skolen. Staten må være sentral i å bestemme overordnede krav og sørge for en tydelig bevisstgjøring av det lokale skoleeierskap i arbeidet med å legge til

rette for et velfungerende utdanningstilbud. Men staten er avhengig av den lokale skoleeier for å nå resultater. Dette er en ansvarsfordeling som burde vært sterkere understreket og vektlagt i meldingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter forslaget om å opprette en skolelederutdanning for nytilsatte rektorer og andre rektorer som mangler slik utdanning. Disse medlemmer mener imidlertid ikke at en slik opplæring skal være obligatorisk, siden disse medlemmer mener skoleeier selv må ha en viss frihet til å avgjøre hvilken kompetanse de mener den enkelte skoleleder skal ha. Imidlertid mener disse medlemmer at det er riktig at det gis tilbud fra sentrale myndigheter om en slik opplæring, som i større grad kan klargjøre hva som forventes av en skoleleder i henhold til sentralt gitt regelverk og læreplanverk.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at det skal stilles krav til skolelederutdanning for å kunne bli tilsatt som rektor, noe disse medlemmer tidligere har foreslått i Stortinget. Det bør videre foretas en nasjonal samordning av minstekrav til innholdet i skolelederutdanningen. Mangfold i utdanningstilbudet er en styrke, men dette hensynet må her vike for behovet for minstekrav til kompetanse hos dem som skal lede norsk skole.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn:

"Stortinget ber Regjeringen innføre et obligatorisk krav om skolelederutdanning for å kunne bli tilsatt som rektor. Det forutsettes en tiltaksplan og en framdriftsplan for når formelle krav til alle skoleledere vil være innfridd."

Tette hull i Kunnskapsløftet

Videre arbeid med læreplanene

Komiteen registrerer at utviklingen av lokale læreplaner ikke helt har funnet sin form i mange kommuner, til tross for at dette er en nøkkelfunksjon i Kunnskapsløftet. Komiteen forstår at dette arbeidet stiller store krav til de involverte og fordrer kompetanse og ressurser.

Komiteen mener de nasjonale læreplanene svarer på den kritikken som var reist mot tidligere læreplanverk, ved at de legger et godt grunnlag for å vektlegge grunnleggende ferdigheter og gjennom å stille opp klare læringsmål. Samtidig ser komiteen at sentrale læreplaner med få direkte anvisninger om lærestoff og metoder overfører store utfordringer til skolene lokalt. Komiteen vil påpeke at dette stiller større krav til den enkelte skoleeier, skoleleder og lærer. Samtidig gir arbeidet med å dekomponere de

nasjonale læreplanmålene og selv velge lærestoff skolene muligheter til å tilpasse undervisningen ut ifra lokale fortrinn, utfordringer og muligheter. Et slikt arbeid vil bevisstgjøre skoleledelsen og lærere på en måte som vil ha betydning for skolens arbeid med å tilpasse opplæringen i tråd med opplæringsloven. Komiteen registrerer at mange kommuner sliter med å utforme egne lokale læreplaner. Komiteen støtter derfor departementets vurdering av behovet for å innføre veiledende læreplaner for praktisk implementering, slik at lærerne og skolelederne rettleides i valg av innhold og arbeidsformer. Komiteen vil i denne sammenheng berømme de skoler og de kommuner som har lyktes i sitt arbeid med å utforme gode lokale læreplaner. Dette arbeidet bør komme andre skoler til nytte gjennom det veiledningsarbeidet som statlige myndigheter skal igangsette.

Komiteen er oppmerksom på at store forskjeller mellom kommunene i utviklingen av lokale læreplaner kan føre til store kvalitative forskjeller mellom skolene. Komiteen er kjent med programmet "Kunnskapsløftet – fra ord til handling" og vil understreke betydningen av at den informasjonen som framkommer gjennom prosjektet og andre rapporter, løpende blir brukt til å tette hullene i Kunnskapsløftet. Komiteen er i den forbindelse enig med departementet i at mindre og hyppige justeringer av læreplanene er bedre enn store endringer og reformer de nærmeste årene.

Komiteen vil i tillegg poengtere nødvendigheten av at det finnes et bredt tilfang av læremidler med universell utforming slik at skolene kan velge ulike kunnskapskilder tilpasset lokale behov og valg av undervisningsmetode. Komiteen støtter departementets planer om å utvikle et sett av felles kvalitetskriterier for digitale læremidler.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre støtter departementets forslag om å utarbeide veiledninger i lokalt arbeid med læreplaner og å utarbeide veiledende læreplaner i fag. Disse medlemmer mener imidlertid at den videregående opplæringen burde vært viet mye mer oppmerksomhet i meldingen. Selv om det er utvalg som er satt ned og som er i gang med å arbeide med fag- og yrkesopplæringen, så betyr ikke det at det ikke finnes elementer i den videregående opplæringen som er viktig å berøre. Disse medlemmer vil vise til at så mange som fire av ti ikke gjennomfører videregående opplæring på normert tid, og dette betyr at det haster med å få gjort grep innenfor den videregående opplæringen for å rette opp i dette problemet. Disse medlemmer viser til at frafallet er størst på yrkesfagene, og disse medlemmer mener en av årsa-

kene til dette er at yrkesfagene er preget av for mye teori og for lite praksis, slik at de elevene som har større praktiske enn teoretiske ferdigheter, går lei og faller fra.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre mener at teoriandelen på yrkesfag bør reduseres og at læreplanene bør endres i slik retning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å endre yrkesfaglige studieprogrammer, slik at teoriandelen går ned og den praktisk rettede opplæringen styrkes."

TAF

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til Karlsen-utvalget som for kort tid siden avgav innstillingen NOU 2008 Fagopplæring for framtida. Flertallet viser til at Regjeringen legger opp til en egen stortingsmelding om kompetanse i framtida, der framtidig innretning på fag- og yrkesopplæringen er sentralt for å imøtekomme arbeidslivets behov. Flertallet vil understreke behovet for å gjøre fag- og yrkesopplæringen mer relevant og virkelighetsnær, både for å forhindre frafall av elever og for å tilpasse opplæringen i tråd med arbeidslivets behov for kompetanse. I denne forbindelse er TAF-ordningen (Teknisk allmennfag) interessant og vil bli nærmere vurdert. Flertallet forutsetter at departementet utreder ytterligere fleksibilitet i fag- og timefordeling, slik at det skal bli enklere å gjennomføre TAF-ordningen, og lignende ordninger, innenfor andre fagområder.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at undervisningstilbudet TAF (Teknisk allmennfag) er et fireårig utdanningstilbud som kombinerer yrkesutdanning med studiespesialisering. Kombinasjonen med teoretisk opplæring i skolen og praktisk opplæring i bedrift fører fram til både fagbrev og studiekompetanse med full fordypning i realfag. TAF startet som et samarbeid mellom bedrifter i Hordaland og Knarvik videregående skole i 1992. I dag er det ca. 15 skoler og 250 bedrifter som deltar i ordningen. TAF er en stor suksess i de regionene som deltar i programmet, og det har bidratt til at man har klart å rekruttere svært faglig sterke ungdommer til industrien og til høyere teknisk utdanning.

Disse medlemmer mener det er viktig at TAF får en mer sentral plass i det norske utdannings-systemet, både fordi erfaringen viser at utdanningen fungerer godt og fordi den bidrar til å bedre rekrutteringen til yrkesrettet utdanning.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen ta inn Teknisk allmennfag, TAF, som en ordinær del av det offisielle norske skoletilbudet på videregående nivå, og at TAF tas inn i omtalen av fag- og timefordelingen i den videregående skolen."

Støtte til bedre praksis

Komiteen registrerer at det i skolesystemet er ulik forståelse av begrepet og tilnærming til kravet om tilpasset opplæring.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at tilpasset opplæring skal ligge til grunn for den ordinære undervisningen og skje innenfor rammen av klassen/gruppen.

Komiteen mener at den praktiske implementeringen fordrer at lærerne har kartlagt elevgruppens og enkeltelevens faglige nivå og at vedkommende behersker ulike læringsmetoder slik at undervisningen kan tilpasses mangfoldet i elevgruppen. Komiteen vil påpeke at tilpasset opplæring i praksis innebærer en differensiering av undervisningen innenfor elevgruppen. Komiteen mener å registrere at enkelte i sektoren misforstår opplæringslovens forbud mot å dele elevene inn etter faglig nivå som et hinder for differensiering av undervisningen. Komiteen vil derfor understreke elevenes rett til å tilhøre en fast klasse/gruppe som over tid gir trygghet i et lærings- og sosialt fellesskap. Samtidig er det nødvendig at den enkelte lærer behersker ulike metoder og kan velge ulik organisering av undervisningen for å treffe mangfoldet i elevgruppen – både de faglig sterke og de faglig svake elevene. Komiteen viser for øvrig til meldingens omtale av dette og støtter de presiseringer og tiltak som departementet foreslår.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener videre at lærerne i større grad enn i dag bør få tilbakemelding på den jobben de gjør, og at elevene bør få mulighet til å evaluere lærernes pedagogiske opplegg og undervisningen de får på skolen. Disse medlemmer mener dette vil føre til at elevene føler at de blir hørt, og at deres mening og tilbakemeldinger faktisk betyr noe i utformingen av undervisningsopplegg. Disse med-

lemmer vil vise til Hordaland fylkeskommune som i 2006 vedtok å innføre en ordning hvor elever evaluerer lærere ved de videregående skolene i fylket. Slik evaluering ble første gang gjennomført i 2007 og senere vedtatt videreført. Disse medlemmer vil vise til evalueringen av denne ordningen som viser at både skoleledere, lærere og elever er positive til ordningen. Elevene føler at de blir tatt på alvor ved en slik ordning, og lærerne setter pris på tilbakemeldingene de får. I tillegg får skolelederne et godt utgangspunkt for medarbeidersamtaler med lærerne, og lærerne kan korrigere undervisningsopplegg etter å ha fått tilbakemelding fra elevene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at evaluering av lærere og av undervisningsopplegg burde gjennomføres over hele landet, og mener staten må ta ansvaret for å utarbeide standardiserte opplegg for evaluering slik at fylkeskommunene ikke selv trenger å bruke ressurser på å utarbeide dette.

Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide et standardisert opplegg for evaluering av læreres undervisning, som kan tas i bruk ved alle videregående skoler i hele landet."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at islandske skoler følger en tilnærmet lik evalueringsordning.

Disse medlemmer mener at for å styrke den tilpassede opplæringen, og å sørge for at elever får opplæring tilpasset sine forutsetninger, så er det nødvendig å gå enda lenger enn Regjeringens fremlegg. Disse medlemmer mener det er viktig også å ta større hensyn til de faglig sterke elevene i norsk skole, og mener at disse elevene i stor grad ikke får nok utfordringer innenfor dagens skole. Disse medlemmer mener derfor at faglig differensiering i skolen burde bli tillatt, og at det burde settes i gang prøveprosjekter med faglig differensiering på tvers av klassetrinn. Disse medlemmer viser til at våre naboland i større grad benytter seg av faglig differensiering som et hjelpemiddel for både å hjelpe de faglig sterke elevene og de elevene som er faglig svake.

Disse medlemmer er derfor fornøyd med at Regjeringen sender på høring et forslag om at elever etter behov kan deles i andre grupper enn klassen/basisgruppen, men mener at forslaget her kunne gått enda lenger.

Disse medlemmer mener det er bra at Regjeringen legger opp til å utarbeide veiledningsmateriell og spre erfaringer om hvordan tilpasset

opplæring kan realiseres, men mener at en veiledning er til liten hjelp hvis opplæringsloven er til hinder for at lærer og skoleleder skal benytte seg av de pedagogiske virkemidlene de mener er best, slik som for eksempel faglig differensiering innen et trinn eller på tvers av trinn.

Disse medlemmer støtter forslaget om en evaluering av effekten av ulike organiseringsformer.

Disse medlemmer støtter forslaget om å gjennomføre et felles nasjonalt tilsyn i 2009 som skal omhandle pedagogisk og trygghetsmessig forsvarlig gruppestørrelse. Imidlertid mener disse medlemmer at det er mer prekære ting det burde ha vært ført tilsyn med i skolen.

Tap av undervisningstid

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har med bekymring merket seg at mye undervisningstid går tapt i grunnopplæringen. Dette var også et av spørsmålene som ble tatt opp i St.meld. nr. 16 (2006–2007) som en av flere årsaker til svakt læringsutbytte. Flertallet er kjent med at departementet på denne bakgrunn allerede har satt i gang et omfattende kartleggingsarbeid i samarbeid med SINTEF og SØF (Senter for økonomisk forskning) gjennom prosjektet "Tidsbruk og organisering i grunnskolen". Arbeidet skal være avsluttet våren 2009. I tillegg til dette pågående forskningsarbeidet viser flertallet til at departementet i samarbeid med Utdanningsforbundet og KS har nedsatt et utvalg som skal se på effektiv tidsbruk i skolen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til tidligere forslag om å gjennomføre en landsomfattende kartlegging av årsakene til og omfanget av tapt undervisningstid i grunnopplæringen (Dokument nr. 8:5 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 133 (2007–2008)). Det finnes lite systematisk dokumentasjon om omfanget av tapt undervisningstid, men både PISA og Elevundersøkelsen viser at mye undervisningstid forsvinner som følge av bråk, uro, forsinkelser og bortfall av undervisning. I tillegg er det andre mindre undersøkelser som har gjort de samme funnene. Disse medlemmer mener derfor det er behov for en landsomfattende kartlegging av årsakene til og omfanget av tapt undervisningstid, og registrerer at Regjeringen nå arbeider med dette etter at regjeringspartiene har stemt ned disse partiers forslag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre vil vise til dagens skolehverdag der under-

visningspersonalet i stor grad må ta seg av elever med store sosialfaglige problemer. Disse medlemmer viser til høringsuttalelse fra blant annet Unge funksjonshemmede som mener at det bør bli en obligatorisk del i lærerutdanningen som omhandler funksjonshemmede elever, og FFO som mener at spesialpedagogikk bør bli en del av lærerutdanningen. Disse medlemmer støtter høringsinstansenes syn på at skolene har for lite kompetanse på slike områder, men mener at læreren skal få ro, tid og kompetanse til å være en faglig pedagog. Disse medlemmer mener imidlertid at man heller burde trekke inn personell med sosialfaglig kompetanse i skolene, slik at disse kan ta seg av elever med spesielle behov, og at læreren kan få konsentrere seg om undervisning. Personell som sosionomer, barnevernspedagoger og vernepleiere vil for eksempel kunne følge opp ungdommer som dropper ut av skolen, drive målrettet atferdsendring overfor barn og unge med atferdsproblemer, jobbe med klasse miljø, gjengproblematikk og konfliktløsning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til den omfattende sløsing med tid som finner sted i norske klasserom, og mener at bråk, uro og disiplinproblemer er årsaker til at mye tid som kunne blitt brukt til læring går bort til andre ting. Disse medlemmer er bekymret for det sosiale miljøet i klasserommet og en skolehverdag preget av mye bråk. Disse medlemmer vil vise til undersøkelser som viser at så mye som 1/3 av tiden i klasserommet går bort til ikke-faglige gjøremål. Bråk og uro i norske klasserom er de største tidstyvene med hensyn til faglig innhold, og disse medlemmer mener det må settes et krafttak inn mot å redusere støynivået i norske klasserom.

Disse medlemmer mener det er omfattende årsaker til dette problemet, men en av dem er at lærere ikke er gode nok klasseledere, og at elevene i tillegg blir møtt med for uklare regler når det gjelder hva som forventes med hensyn til atferd i klasserommet. Disse medlemmer vil vise til Dokument nr. 8:113 (2006–2007) fra Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse Schmidt om en omfattende tiltakspakke for å bekjempe uro og bråk i norske klasserom, der blant annet disse medlemmer fremmer femten konkrete forslag som kunne bidratt til å redusere støynivået i norske klasserom og ført til mer læringstrykk.

Foreldreinvolvering

Komiteen viser til at samarbeidet mellom hjem og skole er regulert i opplæringsloven. Komiteen vil påpeke at selv om hjem/skole-samarbeidet er formelt etablert, er det fortsatt uklartheter når det

gjelder rolleforståelse og hvordan et slikt samarbeid skal organiseres i praksis. Komiteen vil understreke at det ligger et stort uutnyttet potensial i å få etablert et velfungerende hjem/skole-samarbeid når det gjelder elevenes motivasjon og læringsutbytte. Komiteen viser til meldingen og støtter departementets forslag om å utforme tiltak for i praksis å involvere foreldrene sterkere i barnas opplæring. Komiteen vil poengtere at foreldre og foresatte besitter viktig informasjon om eleven som vil være til stor nytte for skolen i arbeidet med å tilpasse opplæringen. Komiteen mener derfor at rutiner for informasjonsdeling ved overgang fra barnehage til skole bør innbefatte hjemmet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre støtter forslaget om å pålegge kommuner og fylkeskommuner å utarbeide årlige tilstandsrapporter. Disse medlemmer mener rapportene også må inneholde en vurdering av hjem/skole-samarbeidet.

Disse medlemmer har merket seg forskning som viser at alle foreldre, uansett bakgrunn og utdanning, kan bidra positivt til barnas motivasjon og læringsutbytte. Foreldrenes interesse for barnets opplæring har mye større betydning enn at foreldrene forstår hva barnet lærer. Disse medlemmer mener utgangspunktet bør være at et godt samarbeid mellom hjem og skole kan kompensere for ulikhetene i elevenes hjemmebakgrunn. Disse medlemmer mener alle foreldre kan ha en sentral og aktiv rolle i barnas læring, og mener vi må satse enda mer på utvikling av et godt hjem/skole-samarbeid og dyktiggjøring av alle foreldre til å støtte, motivere og oppmuntre sine barn. Disse medlemmer mener videre at en gjennom bevisstgjøring av hjemmets rolle både hos ansatte i skolen og hos foreldrene, myndiggjøring av alle foreldre, samt kunnskap om gevinsten ved et godt samarbeid mellom hjem og skole vil kunne føre til en større grad av sosial utjevning.

Disse medlemmer mener kompetanse om hjem/skole-samarbeid må styrkes i lærerutdanningen. Lærernes holdning, evne til å gi elevene tilpasset opplæring og kompetanse til å møte foreldre med ulik bakgrunn er avgjørende for utjevning av sosiale forskjeller. Disse medlemmer ser det som avgjørende at lærere møter foreldre på en måte som gjør at de får tro på sine egne muligheter og forutsetninger for å støtte barna i deres skolegang. Gjennom tydelige forventninger til samarbeid og vektlegging av at alle foreldre er ressurser for sine barn, vil det være bedre grunnlag for en god dialog og et konstruktivt samarbeid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at skolene i dag har for dårlig kompetanse med hensyn til hvordan man skal få til et best mulig samarbeid mellom skole og hjem, og at dette viktige samarbeidet i dag er en altfor liten del av norsk lærerutdanning.

Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at opplæring i samarbeid mellom hjem og skole blir integrert i lærerutdanningen."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener forholdet mellom skole og hjem er for dårlig omtalt i meldingen, og vil påpeke at foreldrene har en minst like viktig oppgave som skolen når det gjelder barns utdanning og mestring på skolen. Disse medlemmer mener meldingen er litt lite ambisiøs med hensyn til å styrke samarbeidet og informasjonen mellom hjem og skole. Disse medlemmer støtter Regjeringens forslag til tiltak, men mener at oppfordringer ikke er nok hvis man skal få skolene og skoleeier til å ha mer fokus på dette. I tillegg må andre virkemidler til, og disse medlemmer mener at statens oppfordring om å starte foreldreskoler må innebære for eksempel pedagogisk eller finansiell hjelp for de kommunene som starter slike prosjekter.

Læringsmiljø

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil vise til at et godt læringsmiljø kjennetegnes av at elevene både har ro og gode omgivelser for læring, altså det sosiale miljøet i klasserommet, men også det fysiske miljøet ved skolen har stor betydning for læringsmiljøet. Dessverre er det slik at det fysiske inneklimaet ved mange skoler er i så dårlig stand at det er helsefarlig for elevene, og også skaper dårlig klima for læring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til Dokument nr. 8:77 (2007–2008) om å overføre kontrollansvaret for læringsmiljø og inneklima ved landets grunnskoler og videregående skoler midlertidig til Arbeidstilsynet. Disse medlemmer vil også vise til Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett for 2008 der det ble foreslått å videreføre rentekompensasjonsordningen, som ville ført til at flere kommuner kunne bygget nye skoler og rehabilitert sine eksisterende skolebygg i innværende år.

Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem sak med status for byggvedlikehold ved grunnskoler og videregående skoler med tiltaksplan og finansieringsplan for å sikre læringsmiljøet for elevene i tråd med opplæringsloven § 9 a."

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til sitt forslag om å videreføre rentekompensasjonsordningen i sitt alternative statsbudsjett for 2008.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen sette i gang forsøksprosjekt med hospitering i bedrifter for lærere.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig, og senest innen utgangen av første halvår 2009, iverksette en forpliktende nasjonal rekrutteringsplan for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i grunns- og videregående skole i tiden som kommer.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen etter samarbeid med Kommunenes Sentralforbund utarbeide og etablere nasjonal veiledning for kommunenes skoleeierskap.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen fremme en konkret plan for gradvis innføring av videreutdanning for alle lærere i alle fag.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen ta inn Teknisk allmennfag, TAF, som en ordinær del av det offisielle norske skoletilbudet på videregående nivå, og at TAF tas inn i omtalen av fag- og timefordelingen i den videregående skolen.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre:

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen vurdere å innføre nasjonale prøver på 10. trinn.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen om å fremme nødvendige forslag for å sikre at den enkelte lærer gis rett til

en forpliktende og individuell kompetansehevingsplan.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen sørge for at opplæring i samarbeid mellom hjem og skole blir integrert i lærerutdanningen.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen vurdere å innføre et system med økonomiske incentiver for videregående skoler som greier å redusere antallet elever som avbryter opplæringen før skolegangen er gjennomført.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om strategi for kompetanseutvikling for instruktører.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen utarbeide et standardisert opplegg for evaluering av læreres undervisning, som kan tas i bruk ved alle videregående skoler i hele landet.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen iverksette etterutdanning innen klasseledelse for alle lærere over tid, som del av en forpliktende kompetansehevingsplan.

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige endringer i forskriftene til opplæringsloven, slik at kompetansekrav knyttes til undervisning i alle fag og på alle trinn.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringen utforme kartleggingsprøver i skriving, naturfag, engelsk og IKT for utvalgte klassetrinn som skoleeierne kan benytte seg

av i sitt arbeid for å forsterke den tilpassede undervisningen.

Forslag 15

Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om etablering av et politisk og administrativt uavhengig skoleombud.

Forslag 16

Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å endre yrkesfaglige studieprogrammer, slik at teoriandelen går ned og den praktisk rettede opplæringen styrkes.

Forslag 17

Stortinget ber Regjeringen legge frem sak med status for byggvedlikehold ved grunnskoler og videregående skoler med tiltaksplan og finansieringsplan for å sikre læringsmiljøet for elevene i tråd med opplæringsloven § 9 a.

Forslag fra Høyre og Venstre:

Forslag 18

Stortinget ber Regjeringen innføre et obligatorisk krav om skolelederutdanning for å kunne bli tilsatt som rektor. Det forutsettes en tiltaksplan og en framdriftsplan for når formelle krav til alle skoleledere vil være innfridd.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber Regjeringen vurdere å gjenoppta arbeidet med skolebidragsindikatorer.

II

St.meld. nr. 31 (2007–2008) – om kvalitet i skolen – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 13. november 2008

Ine Marie Eriksen Søreide
leder

Inger S. Enger
ordfører

